

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

13 juillet 2023

PROPOSITION DE LOI

**modifiant la loi-programme (I)
du 27 décembre 2006 et
l'arrêté royal du 28 avril 2017
établissant le livre Ier
Principes généraux du code
du bien-être au travail,
en vue d'améliorer la prise en charge
des victimes de l'amiante et
le financement
du Fonds d'indemnisation
des victimes de l'amiante**

(déposée par MM. Louis Mariage,
Kristof Calvo et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

13 juli 2023

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de programmawet (I)
van 27 december 2006 en van
het koninklijk besluit van 28 april 2017
tot vaststelling van boek I
Algemene beginselen van de codex
over het welzijn op het werk,
met het oog op de verbetering
van de ondersteuning
voor asbestslachtoffers en de financiering
van het Schadeloosstellingfonds
voor asbestslachtoffers**

(ingediend door de heren Louis Mariage,
Kristof Calvo c.s.)

RÉSUMÉ

L'objectif de la présente proposition de loi est d'apporter des modifications et d'introduire de nouveaux éléments à la loi-programme du 27 décembre 2006, chapitre VI, portant création du Fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante ainsi qu'à l'arrêté royal du 28 avril 2017 établissant le livre Ier Principes généraux du Code du bien-être au travail, sur des éléments tels que le financement du fonds, le paiement pour partie de l'indemnité en capital, la création d'un numéro vert à destination des victimes, le rapportage annuel du fonds, la centralisation des inventaires amiante réalisés par les employeurs belges, les obligations relatives au dossier de santé professionnel.

La présente proposition de loi entend aussi prendre en compte la reconnaissance de la responsabilité des entreprises et des employeurs ayant augmenté le risque d'exposition à l'amiante et la possibilité pour les victimes d'une maladie causée par l'amiante d'ester en justice. À ce titre est introduite la notion de faute inexcusable.

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel strekt tot wijziging en invoering van nieuwe elementen in de programmawet van 27 december 2006, hoofdstuk VI, tot oprichting van het Schadeloosstellingfonds voor asbestslachtoffers en in het koninklijk besluit van 28 april 2017 tot vaststelling van boek I Algemene beginselen van de codex over het welzijn op het werk, over elementen zoals de financiering van het fonds, de gedeeltelijke betaling van forfaitaire schadevergoedingen, de invoering van een gratis nummer voor slachtoffers, de jaarlijkse rapportering van het fonds, de centralisering van asbestinventarissen uitgevoerd door de Belgische werkgevers en de verplichtingen inzake bedrijfsgeneeskundige dossiers.

Dit wetsvoorstel beoogt ook de aansprakelijkheid te erkennen van bedrijven en werkgevers die het risico van blootstelling aan asbest hebben verhoogd, en de mogelijkheid voor slachtoffers van asbestgerelateerde ziekten om juridische stappen te ondernemen. Om deze reden wordt het concept van onverschoonbare fout geïntroduceerd.

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
Les Engagés	: Les Engagés
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Contexte historique menant à l'interdiction de l'amiante

Faire l'histoire de l'amiante (du grec "*asbestos*", "indestructible"; on en trouve les premières mentions il y a plus de 4.500 ans), c'est se plonger dans le passé, notamment dans le passé industriel en pleine expansion, de l'Europe du début du 20e siècle. Lorsqu'à cette époque, l'amiante attire l'attention de certains industriels, pour ses nombreuses propriétés, notamment de résistance au feu, les risques et les dangers liés à son utilisation en sont déjà perceptibles.

Plinie l'Ancien, au 1er siècle, mentionne, le premier, les dangers de l'amiante chez les esclaves romains lorsqu'il remarque les dommages aux poumons dont souffrent ceux qui étaient en charge du tissage à base d'amiante.

Il faudra attendre 1899 pour que le Docteur Henry Montagne Murray fasse, à Londres, la première observation documentée d'un décès lié à l'amiante lorsqu'il diagnostiquera une fibrose pulmonaire d'origine mystérieuse chez un ouvrier ayant travaillé pendant 14 ans dans l'atelier de cadrage d'une filature d'amiante.

L'amiante deviendra un véritable enjeu de développement industriel lorsque l'ingénieur autrichien Ludwig Hatschek aura l'idée, en 1900, de la mélanger au ciment. Son procédé breveté de fabrication amiante-ciment, qu'il appellera Eternit, sera vendu par la suite par licence à différentes personnes, dont en Belgique, à la famille Emsens qui fondera une société logiquement dénommée Eternit. Les différentes sociétés de la constellation Eternit se développeront en se positionnant par rapport aux avancées économiques liées à la révolution industrielle du début du 20e siècle.¹

L'amiante-ciment est solide, résistant à l'usure et à la chaleur, isolant et résistant aux acides et aux bases, d'une grande durabilité pour un coût peu élevé; il sera à ce titre, largement utilisé dans le secteur de la construction, de l'automobile, dans le secteur textile, intervenant dans la fabrication de tuyaux, tuiles, toits, bardages, freins, tissus, ...

¹ https://www.persee.fr/doc/crai_0065-0536_2010_num_154_1_92821

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Historische achtergrond tot het verbod op asbest

Als we kijken naar de geschiedenis van asbest (van het Griekse "*asbestos*", wat "onverwoestbaar" betekent; de eerste verwijzingen naar asbest dateren van meer dan 4.500 jaar geleden), moeten we ons in het verleden verdiepen, met name in het bloeiende industriële verleden van het Europa van het begin van de 20^e eeuw. Tegen de tijd dat asbest de aandacht trok van bepaalde industriëlen vanwege zijn vele eigenschappen, met name zijn vuurbestendigheid, waren de risico's en gevaren van het gebruik ervan al duidelijk.

Plinius de Oudere was in de 1^e eeuw de eerste die melding maakte van de gevaren van asbest bij Romeinse slaven, toen hij de longschade opmerkte bij degenen die belast waren met het weven op basis van asbest.

Pas in 1899 deed Dr. Henry Montagne Murray in Londen de eerste gedocumenteerde waarneming van een asbestgerelateerde dood toen hij longfibrose van mysterieuze oorsprong vaststelde bij een arbeider die 14 jaar lang in de lijstenwerkplaats van een asbestspinnerij had gewerkt.

In 1900 kwam de Oostenrijkse ingenieur Ludwig Hatschek op het idee om asbest met cement te mengen. Zijn gepatenteerde productieproces van asbestcement, dat hij Eternit noemde, werd later onder licentie verkocht aan verschillende mensen, waaronder de familie Emsens in België, die een bedrijf oprichtte dat logischerwijs Eternit heette. De verschillende bedrijven in de Eternit-constellatie ontwikkelden zich door zich te positioneren in relatie tot de economische vooruitgang die gepaard ging met de industriële revolutie aan het begin van de 20^e eeuw.¹

Asbestcement is sterk, slijt- en hittebestendig, isolerend, bestand tegen zuren en basen, zeer duurzaam en goedkoop. Daarom wordt het op grote schaal gebruikt in de bouw, de auto-industrie en de textielindustrie, bij de vervaardiging van buizen, dakpannen, daken, bekleding, remmen, stoffen enz.

¹ https://www.persee.fr/doc/crai_0065-0536_2010_num_154_1_92821

Entre 1910 et 1930, la production mondiale d'amiante est passée de 128.000 tonnes à 339.000 tonnes².

Parallèlement au développement des entreprises Eternit, les connaissances sur l'amiante et sur ses dangers se précisent, comme en attestent les éléments suivants:

En 1924, Nellie Kershaw, bobineuse à la filature d'une fabrique d'amiante, meurt à 33 ans d'une "fibrose pulmonaire causée par l'inhalation de particules minérales".

En 1931, deux britanniques découvrent le mésothéliome ou cancer de la plèvre.

En 1943, 9 industriels de l'amiante confient une première étude expérimentale sur les pathologies liées à l'amiante à un laboratoire américain. 80 % des souris exposées développent un cancer du poumon dans les trois ans. Les résultats de cette étude resteront secrets.

En 1945, la revue française "Archive des maladies professionnelles" signale deux cas de cancer liés à l'asbeste. Dans le même temps, les fibroses pulmonaires consécutives à l'inhalation d'amiante ou de silice sont ajoutées au tableau des maladies professionnelles.

En 1954, John Knox, médecin du travail de l'usine Turner and Newhall de Leeds confie, à l'épidémiologiste Richard Doll, une étude sur les ravages de l'amiante.

En 1955, l'étude épidémiologique de Richard Doll prouvant le lien entre amiante et cancer du poumon est publiée dans le *British Journal of Industrial Medicine*, et ce en dépit des pressions des industriels.

En 1956, l'on évoque les dangers de l'amiante également pour les personnes vivant à proximité des sites de production, comme en atteste l'existence d'un courrier entre les responsables de la *Turner and Newhall* (anglaise) et les responsables de Ferodo (française), lors du choix d'un lieu pour un site français de transformation des fibres.

En 1960, une étude du docteur Wagner confirme que l'amiante est à l'origine du mésothéliome dont sont atteints les mineurs en Afrique du Sud, et confirme également que l'amiante est à l'origine des cancers de la plèvre dont sont atteints les riverains des usines.

En 1964, la conférence internationale sur les risques liés à l'amiante se réunit à New-York. Les actes de

² <https://www.cairn.info/revue-des-sciences-de-gestion-2012-5-page-33.htm>

Tussen 1910 en 1930 steeg de wereldproductie van asbest van 128.000 ton naar 339.000 ton.²

Terwijl de Eternit-bedrijven zich uitbreidden, groeide ook de kennis over asbest en de gevaren ervan, zoals blijkt uit de volgende feiten:

In 1924 stierf Nellie Kershaw, een oproller in de spinnerij van een asbestfabriek, op 33-jarige leeftijd aan "longfibrose veroorzaakt door het inademen van minerale deeltjes".

In 1931 ontdekten twee Britse wetenschappers mesotheliom, oftewel kanker van het borstvlies.

In 1943 gaven 9 asbestfabrikanten een Amerikaans laboratorium de opdracht om het eerste experimentele onderzoek naar asbestgerelateerde ziekten uit te voeren. 80 % van de blootgestelde muizen ontwikkelde binnen drie jaar longkanker. De resultaten van deze studie werden geheim gehouden.

In 1945 maakte het Franse tijdschrift "Archive des maladies professionnelles" melding van twee gevallen van kanker die verband hielden met asbest. Tegelijkertijd werd longfibrose veroorzaakt door het inademen van asbest of silica toegevoegd aan de lijst van beroepsziekten.

In 1954 gaf John Knox, bedrijfsarts in de Turner and Newhall fabriek in Leeds, de epidemioloog Richard Doll de opdracht om een studie uit te voeren naar de verwoestingen van asbest.

In 1955 werd de epidemiologische studie van Richard Doll, die het verband tussen asbest en longkanker aantoonde, gepubliceerd in het *British Journal of Industrial Medicine*, ondanks druk van de industrie.

In 1956 werden de gevaren van asbest voor mensen die in de buurt van productielocaties wonen ook aan de orde gesteld, zoals blijkt uit het bestaan van een brief tussen de managers van *Turner and Newhall* (VK) en Ferodo (Frankrijk), toen een locatie werd gekozen voor een Frans vezelverwerkingsbedrijf.

In 1960 bevestigde een onderzoek van Dr. Wagner dat asbest de oorzaak was van mesotheliom bij mijnwerkers in Zuid-Afrika en ook dat asbest de oorzaak was van borstvlieskanker bij mensen die in de buurt van fabrieken woonden.

In 1964 werd in New York de Internationale Conferentie over de risico's van asbest gehouden. Het verslag van

² <https://www.cairn.info/revue-des-sciences-de-gestion-2012-5-page-33.htm>

cette conférence seront consultables, dès 1965, à la bibliothèque de la faculté de médecine de Paris. Les représentants de l'entreprise Owens Corning, spécialisée dans les matériaux d'isolation diront, suite aux conclusions de cette conférence présidée notamment par le Docteur Selikoff: "Notre souci est actuellement de trouver un moyen d'empêcher Selikoff de créer des problèmes et d'influencer notre chiffre d'affaires".

En 1971, les industriels anglo-saxons et européens de l'amiante se réunissent à Londres pour bâtir une stratégie qui leur permettra de continuer à utiliser le minéral.

En 1974, quatre trusts contrôlent 50 % de la production et 25 % de la transformation, parmi lesquels Eternit en Belgique (les trois autres étant John-Manville aux États-Unis ainsi que *Turner and Newhall et Cape Ltd* en Grande Bretagne)³.

À partir de 1993, les pays européens, l'Allemagne en tête, commencent à interdire la production et l'utilisation de l'amiante. La Belgique interdira la production puis l'utilisation de l'amiante en Belgique, de manière partielle dès 1998 et de manière totale dès 2001. L'interdiction sera totale en Europe dès 2005.

L'amiante en Belgique

Le secteur de l'amiante comprenait les entreprises qui importaient l'amiante brut et qui le transformaient en produits semi-finis (tels que l'amiante-ciment ou les textiles d'amiante par exemple). Il s'est tellement développé depuis le début du XXe siècle que cela a eu pour conséquence une présence massive de l'amiante dans notre pays, que ce soit via l'importation, la transformation, l'exportation mais aussi via une utilisation directe, faisant de la Belgique, à certaines époques, le premier utilisateur mondial d'amiante par habitant.

Aussi, lorsqu'en 1967, un grave incendie ravage le magasin de l'Innovation à la Rue Neuve, le gouvernement belge, comme conséquence directe, poussera à une utilisation massive de l'amiante dans les bâtiments publics, pour diminuer le risque d'incendie et ne plus vivre une pareille catastrophe.

deze conferentie werd in 1965 gepubliceerd in de bibliotheek van de Faculteit Geneeskunde in Parijs. Na de conclusies van de conferentie, die werd voorgezeten door Dr. Selikoff, zeiden vertegenwoordigers van Owens Corning, een bedrijf dat gespecialiseerd is in isolatiematerialen: "Onze huidige zorg is een manier te vinden om te voorkomen dat Selikoff problemen veroorzaakt en onze omzet beïnvloedt".

In 1971 kwamen Angelsaksische en Europese asbestfabrikanten in Londen bijeen om een strategie te bedenken waardoor ze het mineraal zouden kunnen blijven gebruiken.

In 1974 controleerden vier trusts 50 % van de productie en 25 % van de verwerking, waaronder Eternit in België (de andere drie waren John-Manville in de Verenigde Staten en *Turner en Newhall en Cape Ltd* in Groot-Brittannië).³

Vanaf 1993 begonnen Europese landen, geleid door Duitsland, de productie en het gebruik van asbest te verbieden. België verbood de productie en het gebruik van asbest, eerst gedeeltelijk in 1998 en daarna volledig in 2001. Vanaf 2005 zal het verbod in Europa volledig zijn.

Asbest in België

De asbestsector omvatte bedrijven die ruwe asbest importeerden en verwerkten tot halffabrikaten (zoals asbestcement of asbesttextiel). Deze industrie is sinds het begin van de 20^e eeuw zo sterk ontwikkeld dat er in ons land een massale aanwezigheid van asbest is ontstaan, door import, verwerking, export of direct gebruik, waardoor België op bepaalde momenten de grootste asbestgebruiker per hoofd van de bevolking ter wereld was.

Dus toen in 1967 een ernstige brand warenhuis Innovation in de Nieuwstraat verwoestte, drong de Belgische regering als direct gevolg daarvan aan op het grootschalige gebruik van asbest in openbare gebouwen, om het risico op brand te verkleinen en een soortgelijke ramp in de toekomst te voorkomen.

³ <http://www.senat.fr/rap/r05-037-1/r05-037-12.html>

³ <http://www.senat.fr/rap/r05-037-1/r05-037-12.html>

Les suspicions puis les certitudes liées à la dangerosité de l'amiante se heurtent, à cette époque encore, à des recommandations massives d'utilisation et à une forme de déni, voire de passivité lorsqu'il s'agit des recherches d'alternatives pour ce matériau aux propriétés particulières⁴.

L'on peut penser que le scandale du Berlaymont aura joué un rôle, face aux évidences qu'il devenait difficile d'ignorer ainsi que dans la manière dont l'amiante est devenu un problème connu de tous.

Lorsqu'en 1991, la Commission Européenne décide de ne plus exposer ses fonctionnaires au risque de l'amiante, ce sont 3.000 fonctionnaires qui fuient le bâtiment du Berlaymont à Bruxelles. Celui-ci, construit dans les années 60, après l'incendie de l'Innovation, et répondant donc aux recommandations de l'époque, est truffé d'amiante.

Il faudra pourtant encore attendre 4 années, avec le début du chantier, en 1995, pour que le grand public ouvre les yeux sur le scandale de l'amiante: des centaines d'ouvriers investissent le bâtiment, ils portent combinaisons et masques étanches, le bâtiment lui-même est recouvert de 32.000 mètres carré de toile blanche pour éviter la dispersion des fibres, de nombreux événements (sabotage, incendie, fuites...) émaillant le chantier.

10 ans et 20 milliards de francs belge plus tard, les fonctionnaires pourront ré-investir le bâtiment, lorsque la garantie aura pu être apportée que tout l'amiante a été enlevé⁵.

Jusque-là, l'amiante aura été incorporé dans les utilisations finales de produits de consommation industrielle, mais aussi domestique, les sources d'exposition ayant été multiples:

- exposition professionnelle pour les travailleurs des entreprises;
- exposition environnementale pour les personnes vivant à proximité des sites de production;
- exposition para-professionnelle pour les membres des familles exposés aux fibres transportées par les vêtements du travailleur.

Vermoedens en vervolgens zekerheden over het gevaar van asbest stonden nog steeds tegenover massale aanbevelingen voor het gebruik ervan en een vorm van ontkenning, zelfs passiviteit, als het ging om het vinden van alternatieven voor dit materiaal met zijn specifieke eigenschappen.⁴

Het Berlaymontschandaal kan een rol hebben gespeeld, in het licht van bewijzen die moeilijk te negeren waren en in de manier waarop asbest een probleem werd dat iedereen kende.

Toen de Europese Commissie in 1991 besloot om haar ambtenaren niet langer bloot te stellen aan het risico van asbest, ontvluchtten 3.000 ambtenaren het Berlaymontgebouw in Brussel. Het gebouw, dat in de jaren 1960 na de Innovation-brand was gebouwd en dus voldeed aan de aanbevelingen van die tijd, zat vol asbest.

Het zou echter nog 4 jaar duren, met de start van de renovatiewerf in 1995, voordat het grote publiek de ogen zou openen voor het asbestschandaal. Honderden arbeiders betraden het gebouw met afgesloten maskers en overalls op en het gebouw zelf werd bedekt met 32.000 vierkante meter wit canvas om de verspreiding van vezels te voorkomen, terwijl vele gebeurtenissen (sabotage, brand, lekken, enz.) tijdens de werkzaamheden plaatsvonden.

10 jaar en 20 miljard Belgische frank later kunnen de ambtenaren weer in het gebouw gaan werken, nadat gegarandeerd kon worden dat alle asbest is verwijderd.⁵

Tot dan werd asbest verwerkt in de eindtoepassingen van industriële en huishoudelijke verbruiksgoederen en zijn er vele bronnen van blootstelling geweest:

- beroepsmatige blootstelling van werknemers van bedrijven;
- milieublootstelling voor mensen die in de buurt van productielocaties wonen;
- paraprofessionele blootstelling van familieleden die worden blootgesteld aan vezels die door de kleding van werknemers werden meegevoerd.

⁴ <https://www.rtbef.be/article/le-tombeau-de-l-amiante-chronique-d-un-desastre-annonce-10999883>

⁵ <https://www.lesechos.fr/1996/11/desamiantage-les-sulfureux-mysteres-du-berlaymont-1045326>

⁴ <https://www.rtbef.be/article/le-tombeau-de-l-amiante-chronique-d-un-desastre-annonce-10999883>

⁵ <https://www.lesechos.fr/1996/11/desamiantage-les-sulfureux-mysteres-du-berlaymont-1045326>

Risques et contextes d'expositions depuis l'interdiction

L'on pourrait penser que suite à l'interdiction de l'amiante, les risques liés à une exposition à l'amiante font partie du passé.

Or, il n'en est rien, et ce pour deux raisons.

D'une part, la période de latence des maladies liées à l'amiante étant très longue et pouvant aller jusqu'à 40 ans pour certaines maladies, l'on craint un pic des diagnostics entre 2020 et 2030. D'autre part, de grandes quantités d'amiante sont, encore aujourd'hui, présentes dans notre environnement, industriel, immobilier et domestique.

Peut-être est-il utile de préciser à ce stade que l'amiante, s'il est confiné de manière stable, n'est pas dangereux, mais que c'est bien lorsqu'il se dégrade et que ses fibres se dispersent dans l'air qu'il le devient.

C'est pour cette raison que, bien que la production, l'utilisation et la vente de l'amiante aient été interdites, les risques d'être exposé à l'amiante et de développer une maladie grave existent encore aujourd'hui, ce risque allant croissant suite à la dégradation naturelle de certains matériaux amiantés.

Y sont donc, aujourd'hui encore, particulièrement exposés les travailleurs du secteur du bâtiment et de la construction. Y sont aussi potentiellement exposés les personnes évoluant, à titre professionnel ou à titre privé, dans des bâtiments contenant de l'amiante.

Contexte d'exposition professionnel et normes

Lorsque l'on parle des travailleurs exposés à l'amiante dans le cadre de leur activité professionnelle, nous pensons aux acteurs de la démolition et du désamiantage. Cela concerne aussi les travailleurs dans la construction: chauffagistes, plombiers, couvreurs... L'on retrouve également un fort risque d'exposition à l'amiante parmi la population des sapeurs-pompiers. Enfin, de manière beaucoup plus large, cela concerne toute personne travaillant dans un bâtiment contenant de l'amiante qui se dégrade: nous pensons, de manière non exhaustive, aux employés de bureau, aux enseignants, aux élèves, au personnel d'entretien...

La réglementation relative à l'amiante dans le contexte professionnel est régie par le titre 3 relatif à l'amiante du livre VI du Code du bien-être au travail; elle fixe les éléments concernant la protection des travailleurs contre les risques liés à l'exposition à l'amiante, notamment l'obligation pour tout employeur d'établir un inventaire

Risico's en context van blootstelling sinds het verbod

Je zou kunnen denken dat na het asbestverbod de risico's van blootstelling aan asbest tot het verleden behoren.

Dit is echter niet het geval, en wel om twee redenen.

Ten eerste is de latentieperiode voor asbestgerelateerde ziekten erg lang, tot wel 40 jaar voor sommige ziekten, dus er wordt gevreesd dat het aantal diagnoses tussen 2020 en 2030 een piek zal bereiken. Ten tweede zijn er nog steeds grote hoeveelheden asbest aanwezig in onze industriële, onroerende- en huiselijke omgevingen.

Het is misschien goed om er in dit stadium op te wijzen dat asbest niet gevaarlijk is als het stabiel is, maar dat het gevaarlijk wordt als het degradeert en de vezels zich in de lucht verspreiden.

Ondanks het verbod op productie, gebruik en verkoop van asbest, verklaart dit waarom het risico van blootstelling aan asbest en het ontwikkelen van een ernstige ziekte nog steeds bestaat en dat dit risico toeneemt door de natuurlijke afbraak van bepaalde asbesthoudende materialen.

Werknemers in de bouwsector zijn daarom nog steeds in het bijzonder blootgesteld. Ook mensen die werken of wonen in gebouwen die asbest bevatten, kunnen worden blootgesteld.

Context en normen voor beroepsmatige blootstelling

Als we het hebben over werknemers die tijdens hun werk worden blootgesteld aan asbest, denken we aan degenen die betrokken zijn bij sloop en asbestverwijdering. Het geldt ook voor bouwvakkers: verwarmingsmonteurs, loodgieters, dakdekkers, enz. Ook brandweerlieden lopen een groot risico om aan asbest te worden blootgesteld. Ten slotte gaat het, in een veel bredere zin, om iedereen die werkt in een gebouw dat asbest bevat en dat in verval is: we denken, in niet-exhaustieve zin, aan kantoorpersoneel, leraren, leerlingen, onderhoudsmedewerkers, enz.

De regelgeving met betrekking tot asbest in de professionele context wordt geregeld door titel 3 – betreffende asbest – van boek VI van de codex over het welzijn op het werk; deze bevat de elementen voor de bescherming van werknemers tegen de risico's van blootstelling aan asbest, met name de verplichting voor alle werkgevers

de la totalité de l'amiante dans les lieux fréquentés par des travailleurs, l'obligation de réaliser un programme de gestion lorsqu'il est constaté la présence d'amiante, un cadre strict en cas de travaux.

Le titre 4 du livre VI du Code est, quant à lui d'application pour les entreprises dont l'activité est liée au désamiantage des bâtiments: il fixe des éléments tels que les conditions d'agrément, les procédures de surveillance, les sanctions en cas de non-respect des procédures.⁶

Concernant les normes et les seuils auxquels l'on considère qu'un travailleur "peut" être exposé à l'amiante sans que cela ne représente un risque pour sa santé, il serait pertinent de prendre en considération les évidences scientifiques actuelles en la matière.

Un rapport de l'INSERM datant de 1997 sur l'amiante établissait que: "Il n'y a pas de limite sous laquelle on peut considérer que l'amiante n'est pas cancérigène".⁷ Or, la réglementation belge⁸ fixe qu'un travailleur ne doit pas inhaler plus de 0,1 fibre par centimètre cube sur une heure. L'Europe, quant à elle, discute de l'abaissement du niveau d'exposition de 0,1 fibre par centimètre cube à 0,01 fibre par centimètre cube.⁹

C'est dans ce contexte d'évolution des connaissances et de prise en considération actualisée du risque que les normes belges devraient également être reconsidérées et, le cas échéant, adaptées. Ceci n'est pas l'objet de la présente proposition de loi mais devrait néanmoins faire l'objet de travaux à venir.

En ce qui concerne les inventaires que doivent obligatoirement établir les employeurs, il y aurait un intérêt non négligeable à ce qu'ils soient centralisés en un cadastre unique au niveau national. En effet, un cadastre centralisé des lieux contenant de l'amiante permettrait à tout un chacun, dans un contexte professionnel comme dans un contexte non-professionnel, une visualisation de la situation et une évaluation des mesures éventuelles à mettre en œuvre pour diminuer le risque d'exposition à l'amiante. La centralisation des inventaires permettrait également une traçabilité et une mise en lien plus efficiente entre le trajet professionnel d'un individu et un

om een inventaris op te maken van alle asbest op plaatsen waar werknemers komen, de verplichting om een beheersprogramma uit te voeren wanneer de aanwezigheid van asbest wordt vastgesteld, en een strikt kader in geval van werkzaamheden.

Titel 4 van boek VI van de Code is van toepassing op bedrijven die betrokken zijn bij het verwijderen van asbest uit gebouwen: hierin worden voorwaarden voor goedkeuring, controleprocedures en sancties voor het niet naleven van procedures beschreven.⁶

Wat betreft de normen en drempels waarbij een werknemer aan asbest "mag" worden blootgesteld zonder dat dit een gezondheidsrisico inhoudt, zou het passend zijn om rekening te houden met de huidige wetenschappelijke gegevens op dit gebied.

In een INSERM-rapport over asbest uit 1997 staat: "Er is geen grens waaronder asbest als niet kankerverwekkend kan worden beschouwd".⁷ Belgische regelgeving⁸ bepaald dat een werknemer niet meer dan 0,1 vezel per kubieke centimeter per uur mag inademen. In Europa wordt ondertussen gesproken over een verlaging van het blootstellingsniveau van 0,1 vezel per kubieke centimeter naar 0,01 vezel per kubieke centimeter.⁹

Het is in deze context van evoluerende kennis en geactualiseerde risico-overwegingen dat ook de Belgische normen moeten worden herbekeken en, indien nodig, aangepast. Dit is niet het onderwerp van het huidige wetsvoorstel, maar zou wel het onderwerp moeten zijn van toekomstige werkzaamheden.

Wat de inventarissen betreft die de werkgevers verplicht zijn op te stellen, zou het een groot voordeel zijn deze te centraliseren in één enkel register op nationaal niveau. Een centraal register van asbestbevattende ruimten zou iedereen, zowel beroepsmatig als niet-beroepsmatig, in staat stellen de situatie in kaart te brengen en te beoordelen welke maatregelen moeten worden genomen om het risico van blootstelling aan asbest te beperken. Het centraliseren van de inventaris zou ook de traceerbaarheid mogelijk maken en een doeltreffender verband leggen tussen het arbeidsverleden van een persoon en een medische diagnose wanneer deze laatste betrekking

⁶ <https://emploi.belgique.be/fr/themes/bien-etre-au-travail/agents-chimiques-cancerogenes-mutagenes-et-reprotoxiques/amiante-et>

⁷ Inserm (dir.), *Effets sur la santé des principaux types d'exposition à l'amiante. Rapport*, Paris, Les éditions Inserm, 1997, XI- 434 p. – (Expertise collective).

⁸ https://etaamb.openjustice.be/fr/arrete-royal-du-28-avril-2017_n2017011571

⁹ <https://www.consilium.europa.eu/fr/press/press-releases/2022/12/08/asbestos-council-agrees-to-improve-protection-of-workers/>

⁶ <https://werk.belgie.be/nl/themes/welzijn-op-het-werk/chemische-kankerverwekkende-mutagene-en-reprotoxische-agentia/asbest-en>

⁷ Inserm (dir.), *Effets sur la santé des principaux types d'exposition à l'amiante. Rapport*, Paris, Les éditions Inserm, 1997, XI- 434 p. – (Expertise collective).

⁸ https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-besluit-van-28-april-2017_n2017011571

⁹ <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2022/12/08/asbestos-council-agrees-to-improve-protection-of-workers/>

diagnostic médical lorsque celui-ci concerne une maladie liée à une exposition à l'amiante et que cette exposition a potentiellement eu lieu il y a de nombreuses années.

Enfin, il est des éléments à prendre en considération lorsque l'on parle de la reconnaissance de maladies liées à un risque rencontré dans le contexte professionnel. Nous pensons aux maladies professionnelles et à la reconnaissance et à l'indemnisation de celles-ci. Nous y reviendrons.

Contexte d'exposition non-professionnel

S'agissant d'une exposition à l'amiante dans un contexte non-professionnel, et partant du principe que de nombreuses habitations contiennent de l'amiante, amiante qui se dégrade avec le temps ou fibres d'amiante qui se répandent dans l'air lors de travaux, cette exposition concerne les personnes entreprenant des rénovations ou des réparations à leur domicile (toiture, canalisation...). Cette exposition concerne également les personnes fréquentant des lieux contaminés par l'amiante.

Des campagnes d'information à destination des publics cibles permettraient une meilleure prise en considération des risques auxquels peuvent s'exposer des personnes – non professionnelles – lorsqu'elles entament des travaux de rénovation par exemple. Le tableau ci-dessous¹⁰ est très instructif et devrait être connu du plus grand nombre. En effet, il est fort à parier que la plupart d'entre nous habite dans un lieu contenant, sous une forme ou sous une autre, de l'amiante.

¹⁰ Direction générale de l'Aménagement, du Logement et de la Nature Direction de l'habitat, de l'urbanisme et des paysages. Sous-direction de la qualité et du développement durable dans la construction, *Bricolage dans votre logement. Attention à l'amiante!*, Arche sud, La Défense, juin 2010, 12 p.

heeft op een ziekte die verband houdt met de blootstelling aan asbest en wanneer deze blootstelling mogelijk vele jaren geleden heeft plaatsgevonden.

Tot slot zijn er factoren waarmee rekening moet worden gehouden bij de erkenning van ziekten die verband houden met een risico dat zich in de beroepscontext voordoet. We denken hier aan beroepsziekten en de erkenning en vergoeding ervan. We komen hier later op terug.

Niet-beroepsmatige blootstelling

Aangezien het hier gaat om blootstelling aan asbest in een niet-professionele context en uitgaande van het principe dat veel woningen asbest bevatten, hetzij asbest dat in de loop der tijd afbreekt, hetzij asbestvezels die bij werkzaamheden in de lucht terechtkomen, betreft deze blootstelling mensen die renovaties of reparaties aan hun woning uitvoeren (dakbedekking, leidingen, enz.). Deze blootstelling betreft ook mensen die veel op plaatsen komen waar asbest aanwezig is.

Voorlichtingscampagnes gericht op de doelgroepen zouden het mogelijk maken meer rekening te houden met de risico's waaraan niet-professionele mensen kunnen worden blootgesteld bij bijvoorbeeld renovatiewerkzaamheden. Onderstaande tabel¹⁰ is zeer leerzaam en zou algemeen bekend moeten zijn. Het is een aannemelijk dat de meesten van ons in gebouwen wonen die op de een of andere manier asbest bevatten.

¹⁰ Direction générale de l'Aménagement, du Logement et de la Nature Direction de l'habitat, de l'urbanisme et des paysages. Sous-direction de la qualité et du développement durable dans la construction, *Bricolage dans votre logement. Attention à l'amiante!*, Arche sud, La Défense, juin 2010, 12 p.

Matériaux amiantés les plus présents dans les logements	Apparence	Emplacement
Calorifugeage : enveloppe isolante de canalisations	Souvent protégé par un autre matériau : tissu, plâtre, tôle, etc.	Chauffage, eau chaude sanitaire et tuyauteries (principalement dans les sous-sols et les garages)
Amiante-ciment en plaques	Plaques grises ondulées ou planes, Ardoises grises en toiture, Ardoises ou bardage en façade	Toitures (garage, abri de jardin, maison, immeuble) ou bardages de façade
Amiante ciment en tubes ou conduits	Tuyaux d'aspect rugueux gris	Canalisations de descente des eaux pluviales ou usées, gaines de ventilation, conduits de vide-ordure
Dalles en vinyle-amiante (DVA)	Revêtements de sols en dalles, généralement de 30 cm de côté (toutes couleurs, unies ou marbrées)	Sols des logements

Asbestmaterialen die het meest voorkomen in woningen	Voorkomen	Plaatsing
Warmtehoudende isolerende bekleding voor leidingen	Vaak beschermd door een ander materiaal : stof, pleister, plaatstaal, enz.	Verwarming, sanitair warm water en leidingen (voornamelijk in kelders en garages)
Asbestcementplaten	Grijze golfplaten of platte platen, Grijze leien voor dakbedekking, Leien of bekleding voor gevels	Daken (garage, tuinhuisje, huis, gebouw) of gevelbekleding
Asbestcement in buizen of leidingen	Leidingen met een ruw grijs uiterlijk	Regenwater- en afvalwaterafvoerbuizen, ventilatiekanalen, vuilstortkokers
Asbestvinyltegels (AVT)	Vloertegels, meestal 30 cm in het vierkant (alle kleuren, effen of gemarmerd)	Vloeren in woningen

Enfin, il est aussi des éléments à prendre en considération lorsque l'on parle de la reconnaissance de maladies liées à une exposition à l'amiante dans un contexte non professionnel. Dans ce contexte, nous pensons à l'indemnisation des victimes de l'amiante. Nous y reviendrons également.

Ten slotte zijn er ook factoren waarmee rekening moet worden gehouden wanneer wordt gesproken over de erkenning van ziekten die verband houden met de blootstelling aan asbest in een niet-beroepsmatige context. In deze context denken we aan schadevergoeding voor asbestslachtoffers. Ook hierop komen we terug.

Maladies professionnelles – principes et conséquences

Principe de reconnaissance d'une maladie professionnelle

Fedris, Agence Fédérale des Risques Professionnels, résultant de la fusion en 2017 du FAT (le fonds des accidents du travail) et du FMP (le fonds des maladies professionnelles), est l'agence compétente en Belgique pour ce qui concerne, notamment, l'indemnisation des victimes de maladies professionnelles et, dans certains cas, des victimes d'accident du travail.¹¹

Pour qu'il y ait reconnaissance d'une maladie professionnelle, il faut qu'il y ait une exposition à un risque professionnel pouvant provoquer cette maladie. L'on parle de risque professionnel lorsque "l'exposition à une influence nocive va de pair avec l'exercice de la profession et est nettement plus importante que l'exposition subie par la population générale et constitue, selon les connaissances médicales généralement admises, la cause principale de la maladie dans les groupes de personnes exposées."¹²

En ce sens, les maladies professionnelles sont des maladies "causées de façon directe et déterminante par l'exercice d'une profession".

Il existe une liste officielle énumérant un certain nombre de maladies¹³ mais il est également possible de faire reconnaître par Fedris une maladie professionnelle ne figurant pas sur cette liste. Il appartient à Fedris d'évaluer, sur base de procédure, normes et critères, si une maladie est d'origine professionnelle ou non.

Lorsque les conditions liées à la reconnaissance sont réunies, Fedris octroie un taux (pourcentage) d'incapacité de travail sur la base de l'incapacité physique et de son impact sur les possibilités futures de travail de la personne victime d'une maladie professionnelle.

Compromis social et immunité

Si l'on remonte à l'instauration du régime de réparation des accidents du travail, étendu par la suite aux maladies professionnelles, et à la question du financement de ce régime, il est souvent rappelé l'existence d'un "compromis social historique" entre les employeurs,

¹¹ <https://news.belgium.be/fr/le-fat-et-le-fmp-fusionnent-le-1er-janvier-pour-former-fedris>

¹² <https://www.fedris.be/fr/victime/maladies-professionnelles-secteur-prive/demande>

¹³ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1969032801&table_name=loi

Beroepsziekten – principes en gevolgen

Principe van erkenning van een beroepsziekte

Fedris, het Federaal Agentschap voor Arbeidsrisico's, dat is ontstaan uit de fusie in 2017 van het FAO (Fonds voor Arbeidsongevallen) en het FBZ (Fonds voor Beroepsziekten), is het bevoegde agentschap in België voor de vergoeding van slachtoffers van beroepsziekten en, in bepaalde gevallen, slachtoffers van arbeidsongevallen.¹¹

Een beroepsziekte wordt alleen erkend als er sprake is van blootstelling aan een beroepsrisico dat de ziekte kan veroorzaken. Beroepsrisico wordt gedefinieerd als "blootstelling aan een schadelijke invloed die gepaard gaat met de uitoefening van het beroep en die aanzienlijk groter is dan de blootstelling van de algemene bevolking en die, volgens de algemeen aanvaarde medische kennis, de belangrijkste oorzaak is van de ziekte in de groepen blootgestelde personen."¹²

In deze zin zijn beroepsziekten ziekten "die rechtstreeks en op beslissende wijze veroorzaakt worden door de uitoefening van een beroep".

Er bestaat een officiële lijst van een aantal ziekten¹³ maar het is ook mogelijk dat een beroepsziekte die niet op deze lijst voorkomt door Fedris wordt erkend. Het is aan Fedris om op basis van procedures, normen en criteria te beoordelen of een ziekte al dan niet een beroepsziekte is.

Als de voorwaarden voor erkenning vervuld zijn, kent Fedris een arbeidsongeschiktheidspercentage toe op basis van de fysieke ongeschiktheid en de impact ervan op de toekomstige werkmogelijkheden van de persoon die aan een beroepsziekte lijdt.

Sociaal compromis en immunititeit

Als we teruggaan naar de invoering van het systeem van vergoedingen voor arbeidsongevallen, later uitgebreid tot beroepsziekten, en de vraag hoe dit systeem wordt gefinancierd, worden we vaak herinnerd aan het bestaan van een "historisch sociaal compromis" tussen

¹¹ <https://news.belgium.be/nl/fao-en-fbz-fusioneren-en-worden-op-1-januari-fedris>

¹² <https://www.fedris.be/fr/victime/maladies-professionnelles-secteur-prive/demande>

¹³ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1969032801&table_name=wet

les syndicats et l'État. Ce compromis, nous pouvons le formuler comme suit:

— en contrepartie d'une indemnisation forfaitaire, le salarié/la victime ne doit pas démontrer la faute de l'employeur/du responsable pour obtenir réparation;

— les employeurs/les responsables assument collectivement la réparation financière, en échange de quoi ils se voient octroyer l'immunité.

La seule dérogation à cette immunité est de pouvoir démontrer le caractère intentionnel dans le chef de l'employeur/du responsable.

Donc, la reconnaissance d'une maladie professionnelle (en ce compris d'une maladie provoquée par l'amiante) ne repose pas sur le principe de la preuve d'une faute et d'un lien de causalité mais sur la solidarité et sur l'automatisme.

Le rapport final de la commission de réforme des maladies professionnelles du 21e siècle, permet de comprendre le lien entre maladie professionnelle, faute intentionnelle et immunité des employeurs:

“Dans le régime de maladie professionnelle, la procédure en matière de responsabilité civile reste possible contre le chef d'entreprise s'il a provoqué intentionnellement la maladie professionnelle. Depuis 1963, est assimilé à la faute intentionnelle le cas où l'employeur qui a continué à exposer les travailleurs au risque de maladie professionnelle après que l'inspection lui ait signalé par écrit le danger auquel il exposait ses travailleurs en ne se conformant pas aux “dispositions légales et réglementaires en matière de sécurité et d'hygiène au travail” (Article 51, § 1er, 1° Loi sur les maladies professionnelles.). Le droit d'action reste également possible à l'encontre des ouvriers ou des préposés de l'employeur qui ont intentionnellement provoqué la maladie professionnelle. Ces exceptions ne sont quasi jamais invoquées dans la pratique. L'immunité de l'employeur, de ses ouvriers ou de ses préposés est dès lors quasi absolue. Ceci peut s'expliquer notamment par le fait que la législation relative aux maladies professionnelles n'est en général que peu connue, ainsi que par le défaut de mise en demeure écrite par l'inspection. Il ne faut pas perdre en outre de vue que la victime qui peut apporter la preuve de la faute doit encore pouvoir prouver le lien de causalité avec le dommage. Pour la reconnaissance comme maladie professionnelle (système de liste), ceci n'est pas nécessaire.

(...)

werkgevers, vakbonden en de staat. Dit compromis kan als volgt worden geformuleerd:

— in ruil voor een forfaitaire schadevergoeding hoeft de werknemer/slachtoffer de schuld van de werkgever/verantwoordelijke partij niet aan te tonen om een schadevergoeding te krijgen;

— de werkgevers/aansprakelijke partijen nemen collectief de verantwoordelijkheid op zich voor de financiële compensatie, in ruil waarvoor ze immunititeit krijgen.

De enige uitzondering op deze immunititeit is als kan worden aangetoond dat de werkgever/verantwoordelijke partij opzettelijk heeft gehandeld.

Erkenning van een beroepsziekte (inclusief een door asbest veroorzaakte ziekte) is dus niet gebaseerd op het principe van het bewijzen van schuld en een oorzakelijk verband, maar op solidariteit en automatisme.

Het eindrapport van de Commissie tot hervorming van de beroepsziekten van de 21ste eeuw helpt om het verband tussen beroepsziekte, opzettelijke schuld en immunititeit van de werkgever te begrijpen:

“In de beroepsziekteregeling blijft de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid mogelijk tegen het ondernemingshoofd wanneer hij de beroepsziekte opzettelijk heeft veroorzaakt. Sinds 1963 wordt met opzettelijke fout gelijkgesteld het geval waarin de werkgever de werknemers aan het beroepsziektetrisico heeft blijven blootstellen nadat de inspectie hem schriftelijk had gewezen op het gevaar waaraan hij zijn werknemers blootstelt door zich niet te schikken naar “de wettelijke en reglementaire bepalingen inzake arbeidsveiligheid en hygiëne” (Artikel 51, § 1, 1° Beroepsziektewet). Het vorderingsrecht blijft eveneens mogelijk tegen de werklieden of aangestelden van de werkgever die de beroepsziekte opzettelijk hebben veroorzaakt. Deze uitzonderingen worden in de praktijk bijna nooit ingeroepen. De immunititeit van de werkgever, zijn werklieden of aangestelden is aldus quasi absoluut. Verklaringen hiervoor worden onder meer gezocht in het feit dat de beroepsziektewetgeving over het algemeen maar weinig gekend is alsook in het gebrek aan een schriftelijke ingebrekestelling vanwege de inspectie. Bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat het slachtoffer die de fout kan bewijzen, ook het oorzakelijk verband met de schade moet aantonen. Voor de erkenning als beroepsziekte (lijststelsel) is dat niet nodig.

(...)

Comme déjà indiqué, la possibilité existe d'invoquer la responsabilité civile d'un employeur qui a continué à exposer les travailleurs au risque de maladie professionnelle après que l'inspection lui ait signalé par écrit le danger auquel il exposait ses travailleurs en ne se conformant pas aux dispositions légales et réglementaires en matière de sécurité et d'hygiène au travail en vertu de la Loi actuelle sur les maladies professionnelles.

(...)

Pour les victimes, l'exigence de la mise en demeure par écrit a en effet pour conséquence que leur possibilité d'obtenir une indemnité intégrale est tributaire de l'intervention effective de l'inspection. Le Conseil national du travail a déjà fait remarquer à ce propos que les services d'inspection se plaignent du défaut de moyens et semblent faire peu usage de la procédure qui leur est offerte par la législation. La possibilité de rendre un employeur responsable dépend ainsi plutôt du hasard, ce qui est inacceptable pour la Commission.¹⁴

Le fait de tomber sous le champ d'application de la loi relative aux accidents du travail et aux maladies professionnelles, que ce soit lié à l'amiante ou pas, implique donc immédiatement et à de rares exceptions près, l'immunité de l'employeur ou de son présumé, immunité qui se traduit pour la victime d'une maladie professionnelle par l'impossibilité pour elle d'intenter une action en justice contre l'employeur qu'elle estime responsable de son mal, étant entendu qu'elle ne sera pas, sauf à de rares exceptions, à même de prouver le caractère intentionnel de la faute.

L'indemnisation des victimes de l'amiante

Il existe à l'heure actuelle deux systèmes d'indemnisation à destination des victimes de l'amiante, toute nouvelle demande étant examinée dans les deux systèmes afin de déterminer vers lequel il convient de se tourner préférentiellement.¹⁵ Afin de déterminer quel système est compétent, il s'agit de s'interroger, entre autre, sur le contexte de la contamination ainsi que sur la maladie que l'on souhaite voir indemnisée:

— dans le cas d'une exposition à l'amiante ayant eu lieu dans le cadre professionnel (dans le cadre d'un travail dans le secteur privé ou pour une administration communale ou provinciale), il est prévu la possibilité de demander une indemnisation auprès de l'Agence

Zoals reeds aangegeven, kan overeenkomstig de huidige Beroepsziektewet de immuniteit van een werkgever die de werknemers aan het beroepsziekerisico heeft blijven blootstellen nadat de inspectie hem schriftelijk had gewezen op het gevaar waaraan hij zijn werknemers blootstelt door zich niet te schikken naar de wettelijke en reglementaire bepalingen inzake arbeidsveiligheid en hygiëne, worden doorbroken.

(...)

“Voor de slachtoffers heeft de vereiste van de schriftelijke ingebrekestelling echter tot gevolg dat hun mogelijkheid tot het bekomen van een integrale vergoeding afhankelijk wordt gemaakt van het effectief optreden van de inspectie. De Nationale Arbeidsraad merkte hierover reeds op dat de inspectiediensten klagen over een gebrek aan middelen en weinig gebruik lijken te maken van de procedure die de wetgeving hun biedt. Het kunnen aansprakelijk stellen van een werkgever hangt daardoor eerder af van toeval, wat voor de Commissie onaanvaardbaar is.”¹⁴

Het vallen onder het toepassingsgebied van de wet betreffende arbeidsongevallen en beroepsziekten, asbestgerelateerd of niet, impliceert daarom onmiddellijk, op zeldzame uitzonderingen na, de immuniteit van de werkgever of zijn aangestelde. Voor het slachtoffer van een beroepsziekte betekent deze immuniteit dat het onmogelijk is om gerechtelijke stappen te ondernemen tegen de werkgever die hij verantwoordelijk acht voor zijn ziekte, aangezien hij, op zeldzame uitzonderingen na, niet in staat zal zijn om het opzettelijke karakter van de fout te bewijzen.

Schadevergoeding voor asbestslachtoffers

Er zijn momenteel twee systemen voor de schade-loosstelling van asbestslachtoffers. Alle nieuwe claims worden volgens beide systemen onderzocht om te bepalen welk systeem het meest geschikt is.¹⁵ Om te bepalen welk systeem bevoegd is, moet onder andere rekening worden gehouden met de context van de besmetting en de ziekte waarvoor schadevergoeding wordt gevraagd:

— in het geval van blootstelling aan asbest op het werk (in het kader van een job in de privésector of bij een lokale of provinciale overheid) kan een schadevergoeding worden geëist bij het Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris). Er moet een duidelijk oorzakelijk

¹⁴ <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/fr/publications/rbss/2018/rbss-2018-3-commission-reforme-maladies-professionnelles-fr.pdf>

¹⁵ <https://www.socialsecurity.be/citizen/fr/sante/maladie-de-l-amiante>.

¹⁴ <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/sociaal-beleid-vorm-geven/rapport-hervorming-beroepsziekten-nl.pdf>

¹⁵ <https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/gezondheid/asbestziekte>

Fédérale des risques professionnels (Fedris). Un lien causal clair entre la maladie et la carrière professionnelle doit pouvoir être établi, auquel cas les règles habituelles pour une demande d'indemnisation en cas de maladie professionnelle sont appliquées;

— dans le cas d'une exposition à l'amiante hors du cadre professionnel (sauf pour les indépendants – contaminés dans le contexte professionnel mais qui ne peuvent, eux, prétendre à une indemnisation de Fedris), le Fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante ou "Asbest Fonds Amiante" (AFA) est compétent pour indemniser les personnes atteintes de l'une des maladies suivantes: mésothéliome, asbestose, épaississement pleuraux diffus bilatéraux, cancer du poumon, cancer du larynx, cancer des ovaires. Le contexte de contamination n'est pas pris en compte, seul le fait que la contamination ait eu lieu en Belgique. La liste des maladies donnant droit à une indemnisation par le Fonds Amiante est limitative mais peut être amenée à évoluer.

Alors que les plaques pleurales, l'asbestose et le mésothéliome sont consécutifs, sans équivoque, à une exposition à l'amiante, ce n'est pas le cas du cancer du poumon ou des autres cancers qui sont multifactoriels, ceci générant souvent des controverses lorsqu'il s'agit d'établir le lien de causalité entre l'exposition à l'amiante et le développement de la maladie, et donc, *in fine*, l'accès à la prise en charge, que ce soit par Fedris ou par l'AFA.

Par souci de clarté, et alors que la loi-programme de 2006, nomme son chapitre VI: "Fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante", nous utiliserons dans la présente proposition de loi, pour parler de ce Fonds, le nom usuel qui lui est donné, à savoir l'AFA (pour *Asbestfonds* – Fonds Amiante) ou Fonds Amiante.

L'AFA

Contexte de création

Depuis le début des années 2000, des voix demandant la création d'un fonds dédié à l'indemnisation des victimes de l'amiante se font entendre. Dans ce contexte, des propositions de loi sont formulées à la Chambre des représentants, dont la "Proposition de loi visant à créer un Fonds pour les victimes de l'amiante" (document parlementaire DOC 51 1244)¹⁶ de Muriel Gerkens, députée Ecolo-Groen, texte co-signé par le PS, le cdH et le MR et déposé en juin 2004.

Ce texte ne sera pas voté et il faudra attendre une initiative du gouvernement, en 2006, pour que soit créé

¹⁶ <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=fr&cfm=flwbn.cfm?lang=F&legislat=51&dossierID=1244>

verband kunnen worden aangetoond tussen de ziekte en de beroepsloopbaan, in welk geval de gebruikelijke regels voor het aanvragen van een schadevergoeding voor een beroepsziekte van toepassing zijn;

— in het geval van niet-beroepsmatige blootstelling aan asbest (behalve in het geval van zelfstandigen, die op het werk werden besmet maar geen schadevergoeding van Fedris kunnen eisen), is het Schadeloosstellingfonds voor asbestslachtoffers of "Asbest Fonds Amiante" (AFA) verantwoordelijk voor de vergoeding van mensen die lijden aan een van de volgende ziekten: mesotheliom, asbestose, diffuse pleuraverdikkingen, longkanker, kanker van het strottenhoofd, eierstokkanker. Er wordt geen rekening gehouden met de context van de besmetting, alleen met het feit dat de besmetting zich in België heeft voorgedaan. De lijst van ziekten die recht geven op een vergoeding van het Asbestfonds is exhaustief, maar kan worden gewijzigd.

Terwijl pleuraverdikkingen, asbestose en mesotheliom ondubbelzinnig het gevolg zijn van blootstelling aan asbest, is dit niet het geval voor longkanker of andere kankers die multifactorieel zijn. Dit zorgt vaak voor controverse bij het vaststellen van het oorzakelijk verband tussen de blootstelling aan asbest en de ontwikkeling van de ziekte, en dus uiteindelijk de toegang tot behandeling, hetzij door Fedris, hetzij door het AFA.

Voor alle duidelijkheid: terwijl hoofdstuk VI van de programmawet van 2006 "Schadeloosstellingfonds voor asbestslachtoffers" heet, gebruiken we in dit wetsvoorstel de gebruikelijke naam voor dit fonds, namelijk AFA (voor Asbestfonds – *Fonds Amiante*) of Asbestfonds.

Het AFA

Achtergrond van de oprichting van het AFA

Sinds het begin van de jaren 2000 gaan er stemmen op om een fonds op te richten voor de schadeloosstelling van asbestslachtoffers. In dit kader zijn er wetsvoorstellen ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordiging, onder andere het "Wetsvoorstel tot oprichting van een Fonds voor de asbestslachtoffers." (Kamerstuk DOC 51 1244)¹⁶ van Muriel Gerkens, parlamentslid Ecolo-Groen, een tekst medeondertekend door PS, CDH en MR en ingediend in juni 2004.

Deze wetsvoorstel werd niet aangenomen en het duurde tot 2006 voordat de regering het initiatief nam

¹⁶ <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=flwbn.cfm?lang=F&legislat=51&dossierID=1244>

le Fonds d'Indemnisation des Victimes de l'Amiante dans le cadre d'une loi-programme. Nous pouvons lire, en page 77 de l'exposé des motifs, que "Le présent projet a dûment tenu compte d'une proposition visant à créer un Fonds pour l'indemnisation des victimes de l'amiante, déposée en 2006 par Muriel Gerken et cosignée par Colette Burgeon, Benoît Drèze, Jean-Marc Nollet, Daniel Bacquelaine, Maggie De Block, Dominique Tilmans et Mark Verahegen."¹⁷

Ce Fonds était attendu depuis de nombreuses années par les victimes de l'amiante et par leurs familles. Institué le 1er avril 2007, il rencontrait certains des besoins essentiels des victimes de l'amiante, notamment:

- la reconnaissance de la responsabilité de l'État, via le principe de cofinancement du fonds d'indemnisation. De fait, rappelons que la Belgique a interdit très tardivement la production et l'utilisation de l'amiante, alors que l'on en connaissait depuis plus d'un siècle, au moins, ses effets négatifs sur la santé;

- l'élargissement du champ d'application personnel; le fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante n'est pas, contrairement à Fedris (précédemment le Fonds des Maladies Professionnelles), uniquement dédié aux travailleurs victimes de l'amiante. En effet, le critère de reconnaissance n'est pas basé sur un contexte de contamination (professionnel ou non-professionnel) mais sur le diagnostic de l'une des maladies figurant sur la liste des maladies indemnifiables, et pour autant que la contamination ait eu lieu en Belgique. De ce fait, les travailleurs sous statut indépendant ainsi que les victimes environnementales peuvent prétendre à une prise en charge.

Le Fonds amiante (AFA) a été créé au sein du Fonds des maladies professionnelles. Aujourd'hui, l'AFA fait partie intégrante de Fedris, mais conserve son identité propre vis-à-vis du monde extérieur.

Indemnisation

Lorsqu'une personne est reconnue victime d'une maladie provoquée par l'amiante, et qu'il est déterminé qu'elle sera indemnisée par le Fonds Amiante, cette indemnisation prendra soit la forme d'une rente mensuelle calculée par pourcentage d'incapacité physique reconnue (pour les victimes d'asbestose, de cancer du larynx, des poumons, des ovaires, d'épaississements pleuraux bilatéraux), soit la forme d'un capital unique complété ensuite par un montant forfaitaire mensuel (pour les victimes de mésothéliomes). L'AFA n'intervient

om het Schadeloosstellingfonds voor asbestslachtoffers op te richten als onderdeel van een programawet. Op pagina 77 van de memorie van toelichting lezen we: "Onderhavig ontwerp heeft naar behoren rekening gehouden met een voorstel tot oprichting van een Schadeloosstellingfonds voor asbestslachtoffers, in 2006 ingediend door Muriel Gerken en mede ondertekend door Colette Burgeon, Benoît Drèze, Jean-Marc Nollet, Daniel Bacquelaine, Maggie De Block, Dominique Tilmans en Mark Verahegen."¹⁷

Asbestslachtoffers en hun families hebben jarenlang naar dit fonds uitgekeken. Het is opgericht op 1 april 2007 en komt tegemoet aan een aantal essentiële behoeften van asbestslachtoffers, met name:

- erkenning van de aansprakelijkheid van de staat, via het principe van medefinanciering van het compensatiefonds. Er zij aan herinnerd dat België de productie en het gebruik van asbest pas zeer laat heeft verboden, hoewel de negatieve gevolgen voor de gezondheid al minstens een eeuw bekend waren;

- uitbreiding van het persoonlijke toepassingsgebied; in tegenstelling tot Fedris (het vroegere Fonds voor Beroepsziekten) is het compensatiefonds voor asbestslachtoffers niet uitsluitend bestemd voor werknemers die het slachtoffer zijn van asbest. De criteria voor erkenning zijn niet gebaseerd op de context van de besmetting (beroeps- of niet-beroepsgebonden), maar op de diagnose van een van de ziekten op de lijst van ziekten die voor vergoeding in aanmerking komen, op voorwaarde dat de besmetting zich in België heeft voorgedaan. Bijgevolg komen ook zelfstandigen en milieuslachtoffers in aanmerking voor een schadevergoeding.

Het Asbestfonds (AFA) werd opgericht binnen het Fonds voor Beroepsziekten. Vandaag maakt het AFA integraal deel uit van Fedris, maar behoudt het zijn eigen identiteit tegenover de buitenwereld.

Schadevergoeding

Wanneer een persoon erkend wordt als slachtoffer van een asbestziekte en er wordt bepaald dat hij of zij een schadevergoeding zal ontvangen van het Asbestfonds, zal deze schadevergoeding ofwel de vorm aannemen van een maandelijkse uitkering berekend per percentage erkende lichamelijke ongeschiktheid (voor slachtoffers van asbestose, kanker van het strottenhoofd, de longen, de eierstokken, pleurale verdikkingen), ofwel de vorm van een eenmalige kapitaaluitkering aangevuld met een maandelijkse forfaitaire som (voor slachtoffers

¹⁷ <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/51/2773/51K2773001.pdf>

¹⁷ <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/51/2773/51K2773001.pdf>

pas dans l'octroi de dédommagements moraux, sauf pour les ayants-droits.

Si Fedris n'est donc aujourd'hui compétent que pour les maladies professionnelles, l'AFA est compétent pour les victimes professionnelles (en ce compris les travailleurs du secteur privé, les indépendants, les fonctionnaires) ainsi que pour les victimes para-professionnelles (gravitant autour d'un travailleur exposé au risque de l'amiante) et pour les victimes dites environnementales (donc n'ayant pas été exposées au risque de l'amiante dans le contexte professionnel. Nous pensons aux personnes étant entrées indirectement en contact avec l'amiante, comme les riverains des entreprises connues dans le traitement de l'amiante ou la famille des travailleurs de l'amiante).

Comme nous l'enseigne l'avis de la Cour des Comptes du 7 octobre 2021¹⁸, les montants versés par l'AFA en 2020 sont les suivants:

Tableau – Dépenses du Fonds amiante (2020)

Catégorie des victimes de l'amiante	Dépenses en millions d'euros
Victimes professionnelles : salariés et fonctionnaires	12,44
Victimes professionnelles : indépendants	0,67
Victimes environnementales	5,79
Total	18,90

Source : Cour des comptes, sur la base des données de Fedris

Tabel – Uitgaven Asbestfonds (2020)

Categorie asbestslachtoffers	Uitgaven in miljoen euro
Beroepsslachtoffers: werknemers en ambtenaren	12,44
Beroepsslachtoffers: zelfstandigen	0,67
Omgevingsslachtoffers	5,79
Totaal	18,90

Bron: Rekenhof, op basis van gegevens Fedris

van mesothelioom). Het AFA is niet betrokken bij de toekenning van morele schadevergoedingen, behalve voor rechthebbenden.

Terwijl Fedris momenteel alleen bevoegd is voor beroepsziekten, is het AFA bevoegd voor beroeps-slachtoffers (waaronder werknemers in de privésector, zelfstandigen en ambtenaren), maar ook voor para-professionele slachtoffers (zij die in contact stonden met een werknemer die is blootgesteld aan het risico van asbest) en voor zogenaamde milieuslachtoffers (dat wil zeggen zij die niet zijn blootgesteld aan het risico van asbest op het werk. We denken hier aan mensen die indirect in contact zijn gekomen met asbest, zoals mensen die in de buurt wonen van bedrijven waarvan bekend is dat ze asbest verwerken of de families van asbestwerkers).

Zoals vermeld in het advies van de Rekenhof van 7 oktober 2021, zijn de door het AFA in 2020 uitbetaalde bedragen als volgt¹⁸:

Financement

L'AFA est financé par les pouvoirs publics, par les employeurs, par la gestion financière globale dans le statut social des travailleurs indépendants et au moyen de dotations, legs, subrogations.

¹⁸ <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/0187/55K0187004.pdf>

Financiering

Het AFA wordt gefinancierd door de Staat, bijdragen ten laste van de werkgevers, bijdragen uit de sociale zekerheid van de zelfstandigen, en door schenkingen en legaten.

¹⁸ <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/0187/55K0187004.pdf>

Tous les employeurs doivent contribuer au financement du Fonds, à raison d'une cotisation équivalent à 0,01 % de la masse salariale de leur entreprise, le législateur n'ayant pas souhaité, lors des discussions sur le financement du Fonds, opérer de distinction entre les employeurs qui, du fait de leurs activités spécifiques ont accru, ou pas, le risque de maladies liées à l'amiante.

Le financement du Fonds a évolué, pour se stabiliser en 2020 dans la version que nous connaissons aujourd'hui:

— pour la part de l'État, le financement s'opère sous la forme d'une dotation inscrite au budget du SPF Sécurité Sociale, pour couvrir les dépenses, et complétant la cotisation à charge des employeurs. La dotation est versée trimestriellement. En cas de manque de financement, la dotation de l'année suivante est augmentée à due concurrence. En cas d'excès de financement, le fond rembourse à l'état le montant concerné;

— la part de financement par les employeurs s'établit comme suit¹⁹: "Chaque année, un arrêté royal détermine, sur proposition du Comité de gestion des maladies professionnelles et sur la base des prévisions budgétaires, le nombre de trimestres pour lesquels la cotisation est due. Pour les années 2020 et 2021, la cotisation patronale a été due pour deux trimestres et pour l'année 2022, elle a été due pour trois trimestres. Fedris a présenté au Comité de gestion des maladies professionnelles du 14 septembre 2022 un état des lieux des recettes et dépenses, afin de définir le scénario pour le financement de l'année 2023. Compte-tenu des prévisions budgétaires, le projet d'arrêté royal fixe le financement du Fonds amiante à charge des employeurs pour 2023 à trois trimestres de cotisations patronales.”;

— la part de financement par le biais du statut social des travailleurs indépendants victimes de l'asbestose est fixée par le Roi, par un arrêté délibéré en Conseil des ministres²⁰. L'arrêté royal est adopté dans le courant du premier trimestre (au plus tard le 31 mars) pour le financement de l'année précédente et il tient compte du nombre d'indépendants atteints d'asbestose et effectivement pris en charge par l'AFA. Pour l'année 2021, le financement de l'AFA à charge de la gestion financière globale du statut social des travailleurs indépendants concernait 14 personnes et s'élevait à 92.881,65 euros.

Alle werkgevers moeten bijdragen aan de financiering van het fonds door een bijdrage te betalen die gelijk is aan 0,01 % van de loonmassa van hun onderneming. Tijdens de discussies over de financiering van het fonds wilde de wetgever geen onderscheid maken tussen werkgevers wier specifieke activiteiten het risico op asbestgerelateerde ziekten al dan niet hebben verhoogd.

De financiering van het fonds is geëvolueerd en stabiliseerde zich in 2020 in de versie die we nu kennen:

— voor het deel van de staat neemt de financiering de vorm aan van een subsidie die in de begroting van de FOD Sociale Zekerheid is opgenomen om de uitgaven te dekken en de werkgeversbijdrage aan te vullen. De dotatie wordt driemaandelijks betaald. Bij een financieringstekort wordt de dotatie voor het volgende jaar dienovereenkomstig verhoogd. In geval van overfinanciering betaalt het fonds het betrokken bedrag terug aan de staat;

— het werkgeversaandeel in de financiering is als volgt¹⁹: "Op voorstel van het Beheerscomité voor de beroepsziekten en op basis van de begrotingsvooruitzichten wordt jaarlijks bij koninklijk besluit vastgesteld voor hoeveel trimesters de bijdrage verschuldigd is. Voor 2020 en 2021 was de werkgeversbijdrage verschuldigd voor twee trimesters en voor het jaar 2022 voor drie trimesters. Op 14 september 2022 heeft Fedris aan het Beheerscomité voor de beroepsziekten een overzicht gegeven van de inkomsten en uitgaven om het scenario voor de financiering van 2023 te bepalen. Rekening houdend met de begrotingsramingen wordt de financiering van het Asbestfonds voor 2023 bij ontwerp van koninklijk besluit vastgesteld op drie trimesters van werkgeversbijdragen.”;

— het aandeel van de financiering via het sociale statuut van de zelfstandige die getroffen is door asbestose wordt bepaald door de Koning, bij een besluit waarover de Ministerraad beraadslaagt.²⁰ Het koninklijk besluit wordt in de loop van het eerste kwartaal (uiterlijk op 31 maart) vastgesteld voor de financiering van het voorgaande jaar en houdt rekening met het aantal zelfstandigen dat aan asbestose lijdt en daadwerkelijk door het AFA wordt verzorgd. Voor 2021 betrof de financiering van het AFA voor het globaal financieel beheer van het sociaal statuut der zelfstandigen 14 personen en bedroeg 92.881,65 euro.

¹⁹ <https://news.belgium.be/fr/financement-2023-du-fonds-amiante>

²⁰ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=fr&caller=summary&pub_date=22-03-14&numac=2022201435

¹⁹ <https://news.belgium.be/nl/financiering-van-het-asbestfonds-2023>

²⁰ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=22-03-14&numac=2022201435

Depuis la création de l'AFA en 2007, le financement de ce Fonds s'est opéré (chiffres disponibles) comme suit:

Sinds de oprichting van AFA in 2007 is het fonds als volgt gefinancierd (beschikbare cijfers):

	Indépendants (via INASTI)	État (via TVA)	Cotisations sociales
2007	750.000€	10mio €	NC
2008	NC	10mio €	NC
2009	NC	10mio €	NC
2010	NC	10mio €	NC
2011	18.340€ (3 personnes)	10mio €	NC
2012	19.083€ (3 personnes)	5mio €	NC
2013	71.343€ (11 personnes)	10mio €	NC
2014	80.190€ (12 personnes)	10mio €	NC
2015	87.446€ (13 personnes)	pas dû	NC
2016	106.114€ (13 personnes)	pas dû	NC
2017	Réforme transitoire 2017 - 2019		
	86.947€ (13 personnes)	Dotation de l'Etat pour couvrir les dépenses, complétant la cotisation à charge des employeurs	2 trimestres
2018	98.313€ (14 personnes)		2 trimestres
2019	93.096,16€ (14 personnes)		2 trimestres
2020	Réforme structurelle 2020		
	115.989,86€ (15 personnes)	NC	2 trimestres
2021	92.881,65€ (14 personnes)	NC	2 trimestres
2022	107.049,89€ (13 personnes)	NC	3 trimestres
2023	à venir (max 31/03/2024)	NC	3 trimestres
	Montant déterminé au premier trimestre de l'année qui suit pour l'année qui précède	Dotation versée trimestriellement En cas de manque de financement, la dotation de l'année suivante augmentée à due concurrence. Si trop de financement, le fond rembourse (budget SPF Sécurité Sociale)	Le nombre de trimestres pour lesquels la cotisation est due, calculé au mois de décembre pour l'année qui suit, est déterminé sur la base de prévisions budgétaires sur proposition du Comité de Gestion des maladies professionnelles.

	Zelfstandigen (via RSVZ)	Staat (via BTW)	Sociale zekerheidsbijdragen
2007	750.000€	10mio €	Niet bekendgemaakt
2008	Niet bekendgemaakt	10mio €	Niet bekendgemaakt
2009	Niet bekendgemaakt	10mio €	Niet bekendgemaakt
2010	Niet bekendgemaakt	10mio €	Niet bekendgemaakt
2011	18.340€ (3 personen)	10mio €	Niet bekendgemaakt
2012	19.083€ (3 personen)	5mio €	Niet bekendgemaakt
2013	71.343€ (11 personen)	10mio €	Niet bekendgemaakt
2014	80.190€ (12 personen)	10mio €	Niet bekendgemaakt
2015	87.446€ (13 personen)	niet verschuldigde betaling	Niet bekendgemaakt
2016	106.114€ (13 personen)	niet verschuldigde betaling	Niet bekendgemaakt
2017	Overgangshervorming 2017 - 2019		
	86.947€ (13 personen)	Overheidssubsidie om de uitgaven te dekken, als aanvulling op de werkgeversbijdrage	2 kwartalen
2018	98.313€ (14 personen)		2 kwartalen
2019	93.096,16€ (14 personen)		2 kwartalen
2020	Structurele hervorming 2020		
	115.989,86€ (15 personen)	Niet bekendgemaakt	2 kwartalen
2021	92.881,65€ (14 personen)	Niet bekendgemaakt	2 kwartalen
2022	107.049,89€ (13 personnes)	Niet bekendgemaakt	3 kwartalen
2023	Binnenkort beschikbaar (max 31/03/2024)	Niet bekendgemaakt	3 kwartalen
	Bedrag vastgesteld in het eerste kwartaal van het volgende jaar voor het voorgaande jaar	Toewijzing betaald per kwartaal Als er een financieringstekort is, wordt de toewijzing voor het volgende jaar dienovereenkomstig verhoogd. Als er te veel financiering is, betaalt het fonds terug (budget FOD Sociale Zekerheid).	Het aantal kwartalen waarvoor de bijdrage verschuldigd is, berekend in december voor het volgende jaar, wordt bepaald op basis van budgetprognoses die worden voorgesteld door het beheerscomité voor de beroepsziekten

Du compromis social et de l'immunité qui en découle, dans le contexte de l'AFA.

Lorsqu'en novembre 2006 les discussions relatives à la création du fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante se tiennent au sein du Comité de Gestion du Fonds des Maladies Professionnelles, la question du financement se pose. De quel type, à charge de qui, selon quel ratio, avec quelle contrepartie?

Sociaal compromis en de daaruit voortvloeiende immuniteit, in de context van het AFA.

Toen in november 2006 binnen het beheerscomité voor de beroepsziekten werd gediscussieerd over de oprichting van een compensatiefonds voor asbestslachtoffers, rees de vraag naar de financiering. Wat voor soort financiering was er nodig, wie zal het betalen, wat zal de verhouding zijn en wat zal de tegenprestatie zijn?

Plusieurs options sont envisagées, parmi lesquelles l'on retiendra les visions suivantes:

Du côté des employeurs, le financement peut en partie incomber aux entreprises, mais à la condition de leur garantir l'immunité, selon le même principe que celui qui a prévalu lors de l'instauration de la législation sur les accidents du travail et sur les maladies professionnelles.

"Quand il s'agit d'amiante, il pense qu'on peut difficilement imaginer que le gouvernement ne jouera pas un rôle très important dans le financement. De plus, à son avis (...), une petite partie de responsabilité objective incombera au secteur des entreprises qui pourrait fournir une contribution, mais cela devra aller de pair avec l'acquisition de l'immunité. De cette manière, on agit de la même façon que dans d'autres règlements concernant la responsabilité objective du risque professionnel: au début du siècle précédent, quand on a instauré la législation sur les accidents du travail et par après sur les maladies professionnelles, il s'agissait d'un compromis par lequel on accordait aux victimes une indemnisation sans que la responsabilité ne doive être prouvée au terme de longues procédures juridiques. En contrepartie d'une indemnisation forfaitaire, l'employeur obtenait l'immunité pour ce dommage." (membre représentant les employeurs, Fonds des maladies professionnelles, Comité de Gestion, Réunion Extraordinaire du 20 novembre 2006).

Pour les représentants des travailleurs, la demande des employeurs concernant l'immunité n'est recevable qu'à la seule condition que les employeurs financent le fonds à part égale avec l'État. La question de l'immunité est nuancée selon qu'une maladie soit d'origine professionnelle ou non-professionnelle.

"Son organisation n'envisage pas de financement du Fonds amiante sous forme de cotisation des travailleurs. Si le financement du Fonds amiante se fait au seul moyen d'une contribution de l'État, il ne peut être d'accord avec l'immunité des employeurs. Par contre, s'il y a un financement des employeurs (il faut encore déterminer ce que l'on entend par là) et que celui-ci intervient à part égale avec l'État (qui doit maintenir son financement) alors, la demande des employeurs concernant le principe d'immunité est recevable. Il devra également être examiné comment ce problème pourra être résolu juridiquement parlant." (membre représentant les travailleurs, Fonds des maladies professionnelles, Comité de Gestion, Réunion Extraordinaire du 20 novembre 2006).

"Son organisation est également d'accord de parler d'immunité pour des dommages couverts par la législation sur les maladies professionnelles. Pour les autres

Er werden verschillende opties overwogen, waaronder de volgende.

Aan werkgeverszijde kan een deel van de financiering ten laste komen van bedrijven, maar op voorwaarde dat hun immunititeit wordt gegarandeerd, volgens hetzelfde principe dat gold bij de invoering van de wetgeving inzake arbeidsongevallen en beroepsziekten.

"Als het gaat om asbest is het volgens hem moeilijk voor te stellen dat de overheid geen zeer belangrijke rol zal spelen in de financiering. Verder zal volgens hem (...) een klein deel van de objectieve verantwoordelijkheid bij het bedrijfsleven komen te liggen, dat een bijdrage zou kunnen leveren, maar dat zal wel gepaard moeten gaan met het verwerven van immunititeit. Op deze manier gaan we op dezelfde manier te werk als in andere regelingen over risicoaansprakelijkheid voor beroepsrisico's: aan het begin van de vorige eeuw, toen de wetgeving over arbeidsongevallen en later over beroepsziekten werd ingevoerd, was het een compromis waarbij slachtoffers een schadevergoeding kregen zonder dat ze na lange juridische procedures hun aansprakelijkheid hoefden te bewijzen. In ruil voor een forfaitaire schadevergoeding kreeg de werkgever immunititeit voor deze schade". (Lid dat de werkgevers vertegenwoordigt, Fonds voor beroepsziekten, beheerscomité, buitengewone vergadering van 20 november 2006).

Voor de werknemersvertegenwoordigers is de claim van de werkgevers op immunititeit alleen ontvankelijk op voorwaarde dat de werkgevers het fonds in gelijke delen met de staat financieren. De kwestie van immunititeit hangt af van de vraag of een ziekte al dan niet een beroepsziekte is.

"Zijn organisatie is niet van plan het Asbestfonds te financieren met werknemersbijdragen. Als het Asbestfonds uitsluitend gefinancierd moet worden met een bijdrage van de staat, kan zij niet instemmen met de immunititeit van de werkgevers. Aan de andere kant, als het fonds mee wordt gefinancierd door de werkgevers (het moet nog worden vastgesteld wat hiermee wordt bedoeld) en als het op gelijke basis wordt gefinancierd met de staat (die haar financiering moet handhaven), dan is het verzoek van de werkgevers met betrekking tot het beginsel van immunititeit ontvankelijk. Er zal ook moeten worden onderzocht hoe dit probleem vanuit juridisch oogpunt kan worden opgelost". (Lid dat de werknemers vertegenwoordigt, Fonds voor beroepsziekten, beheerscomité, buitengewone vergadering van 20 november 2006).

"Zijn organisatie stemt er ook mee in om te praten over immunititeit voor schade die onder de wetgeving inzake beroepsziekten valt. Voor andere letsels moet

dommages, la victime doit toujours avoir la possibilité d'introduire un recours devant les tribunaux. Une clé de répartition de 50 % à charge des employeurs et de 50 % à charge de l'État lui apparaît comme une piste de réflexion." (membre représentant les travailleurs, Fonds des maladies professionnelles, Comité de Gestion, Réunion Extraordinaire du 20 novembre 2006).

Les visions sont partagées, mais il semble ressortir de manière évidente une forme de consensus concernant un financement du Fonds en échange de l'immunité des responsables de l'augmentation du risque.

Ce consensus s'exprime, *in fine*, dans l'article 125 de la loi-programme de 2006 portant création du fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante, selon lequel:

"Art. 125

§ 1er. La victime et ses ayants droit qui ont été indemnisés en application du présent chapitre ou d'une législation étrangère équivalente pour une des maladies visées à l'article 118, ne peuvent exercer un recours contre le tiers responsable du dommage, en ce compris ses éventuels préposés ou mandataires, aux fins d'obtenir une réparation intégrale de celui-ci que si ce dernier tombe sous le champ d'application des arrêtés d'exécution de l'article 116, 2° et 3°.

§ 2. Par dérogation au § 1er, l'action en responsabilité civile reste ouverte au profit de la victime ou de ses ayants droit contre le tiers responsable lorsque ce dernier a provoqué intentionnellement la maladie.

Est considéré comme ayant intentionnellement provoqué la maladie, tout tiers responsable qui a continué d'exposer la victime au risque d'une exposition à l'amiante, alors qu'une autorité publique lui a donné une injonction relative à l'amiante ou ayant une incidence sur l'exposition à l'amiante, à laquelle il n'a pas obtempéré ou à laquelle il ne s'est pas strictement conformé et ce dans les délais imposés."²¹

Le principe de l'immunité a été entériné, en contrepartie du financement par les employeurs, ceci ayant pour conséquence que le recours en justice n'est pas autorisé pour toute personne, à partir du moment où elle aura été indemnisée par le fonds. Il reste cependant possible pour autant que le demandeur puisse prouver le caractère intentionnel de la contamination, ce qui, comme le précise l'article 125 de la dite loi est

het slachtoffer altijd de mogelijkheid hebben om een rechtszaak aan te spannen. Een verdeelsleutel van 50 % ten laste van de werkgevers en 50 % ten laste van de staat lijkt hem een denkspoor". (Lid dat de werknemers vertegenwoordigt, Fonds voor beroepsziekten, beheerscomité, buitengewone vergadering van 20 november 2006).

De meningen zijn verdeeld, maar er lijkt een duidelijke consensus te bestaan dat het fonds moet worden gefinancierd in ruil voor de immuniteit van degenen die verantwoordelijk zijn voor het verhoogde risico.

Deze consensus komt *in fine* tot uiting in artikel 125 van de programmawet van 2006 tot oprichting van het compensatiefonds voor asbestslachtoffers, dat als volgt luidt:

"Art. 125

§ 1. Het slachtoffer en zijn rechthebbenden die schadeloos werden gesteld bij toepassing van dit hoofdstuk of van een gelijkaardige buitenlandse wetgeving voor één van de ziekten bedoeld in artikel 118, kunnen geen beroep instellen tegen de aansprakelijke derde voor de schade, en dit met inbegrip van zijn eventuele aangestelden of lasthebbers, met als doel een integrale schadeloosstelling daarvoor te verkrijgen voor zover dat deze laatste onder het toepassingsgebied van de uitvoeringsbesluiten van artikel 116, 2° en 3°, valt.

§ 2. In afwijking van § 1, blijft de burgerlijke rechtsvordering mogelijk ten voordele van het slachtoffer of zijn rechthebbenden tegen de aansprakelijke derde wanneer laatstgenoemde de ziekte opzettelijk heeft veroorzaakt.

Iedere derde aansprakelijke die het slachtoffer heeft blijven blootstellen aan het risico van blootstelling aan asbest terwijl een Belgische overheid hem een bevel met betrekking tot asbest of met een weerslag op de blootstelling aan asbest heeft gegeven en waaraan geen gevolg wordt gegeven of waarnaar hij zich niet strikt voegt en dit binnen de vastgestelde termijn, wordt beschouwd als een persoon die de ziekte opzettelijk heeft veroorzaakt."²¹

Het principe van immuniteit werd bekrachtigd, in ruil voor financiering door werkgevers, met als gevolg dat geen enkele persoon gerechtelijke stappen kan ondernemen zodra hij of zij is gecompenseerd door het fonds. Het is echter nog steeds mogelijk, op voorwaarde dat de eiser de opzettelijke aard van de besmetting kan bewijzen, wat, zoals vermeld in artikel 125 van de voornoemde wet, onderworpen is aan dezelfde beperkingen als bij

²¹ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2006122730&table_name=loi

²¹ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2006122730&table_name=wet

soumis aux mêmes contraintes que lorsqu'il s'agit de déterminer le caractère intentionnel de la faute dans le cas des maladies professionnelles.

Sur la possibilité d'ester en justice

Caractère intentionnel de la faute

Même si toutes les victimes de l'amiante ayant été contaminées en Belgique peuvent aujourd'hui être reconnues et indemnisées par Fedris ou par l'AFA, il subsiste une forme de discrimination fondée sur le contexte de contamination, entre les victimes professionnelles et les victimes dites environnementales, donc non-professionnelles.

Et cette discrimination concerne la possibilité, pour les victimes de l'amiante, d'ester en justice.

Si les victimes environnementales, en ce compris les victimes professionnelles sous statut indépendant (ces derniers ne connaissant pas d'employeur responsable par définition) ont la possibilité de choisir entre une indemnisation par le Fonds ou une action en responsabilité, mais que dès lors qu'elle acceptent une indemnisation du Fonds, elles renoncent *de facto* à la possibilité même d'intenter une action en responsabilité, les victimes professionnelles n'auront jamais la possibilité d'intenter une action en justice contre un employeur, sauf à prouver le caractère intentionnel de la faute commise par cet employeur ou par son présumé.

En résumé, donc, concernant la possibilité pour les victimes d'ester en justice, il convient de faire la distinction entre victime professionnelle et victime non professionnelle.

La victime professionnelle de l'amiante n'aura que peu de possibilités de mettre à jour le caractère intentionnel de la contamination dans le chef de l'employeur, d'une part de par le contexte de reconnaissance de la maladie professionnelle par Fedris, et d'autre part, de par la procédure lourde et hasardeuse permettant de prouver le caractère intentionnel.

La victime non-professionnelle devra, elle, choisir entre une indemnisation par le Fonds ou une action en justice, le contexte de création du fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante ayant reposé sur une extension du "compromis social historique" garantissant, en contrepartie du financement du fonds, une immunité totale aux employeurs, que ceux-ci aient, ou pas, augmenté le risque de contamination, sauf à prouver le

het bepalen van de opzettelijke aard van de fout in het geval van beroepsziekten.

Over de mogelijkheid om gerechtelijke stappen te ondernemen

Opzettelijke aard van de fout

Al kunnen alle asbestslachtoffers die in België besmet werden nu erkend en vergoed worden door Fedris of het AFA, toch blijft er een vorm van discriminatie bestaan op basis van de context van de besmetting, tussen zogenaamde beroepsmatige slachtoffers en zogenaamde omgevingslachtoffers, dat wil zeggen niet-beroepsmatige slachtoffers.

Deze discriminatie betreft meer bepaald de mogelijkheid voor asbestslachtoffers om gerechtelijke stappen te ondernemen.

Als milieuslachtoffers, met inbegrip van zelfstandige beroepsslachtoffers (die per definitie geen aansprakelijke werkgever hebben), de mogelijkheid hebben om te kiezen tussen een schadevergoeding uit het Fonds of een aansprakelijkheidsvordering, maar als zij een schadevergoeding uit het Fonds aanvaarden, geven zij *de facto* de mogelijkheid zelf op om een aansprakelijkheidsvordering in te stellen, terwijl beroepsslachtoffers nooit de mogelijkheid zullen hebben om een rechtsvordering tegen een werkgever in te stellen, tenzij zij het opzettelijke karakter van de fout van die werkgever of zijn aangestelde kunnen bewijzen.

Kortom, met betrekking tot de mogelijkheid voor slachtoffers om een rechtszaak aan te spannen, moet onderscheid worden gemaakt tussen beroepsmatige en niet-beroepsmatige slachtoffers.

Beroepsmatige asbestslachtoffers zullen weinig mogelijkheden hebben om te bewijzen dat hun werkgever hen opzettelijk heeft besmet, deels door de manier waarop Fedris beroepsziekten erkent en deels door de omslachtige en risicovolle procedure om opzettelijke besmetting te bewijzen.

De niet-beroepsgebonden slachtoffers daarentegen zullen moeten kiezen tussen een schadevergoeding van het Fonds of een gerechtelijke procedure, aangezien de oprichting van het Fonds voor de schadeloosstelling van asbestslachtoffers gebaseerd was op een uitbreiding van het "historisch sociaal compromis" dat in ruil voor de financiering van het Fonds een totale immunité garandeert voor werkgevers, ongeacht of ze het risico

caractère intentionnel dans le chef du responsable de la contamination.

C'est pour ces raisons, à savoir:

- la discrimination entre les victimes professionnelles et non-professionnelles;
- le caractère intentionnel de la faute;
- le compromis social sur lequel repose le financement tripartite du fonds

que, même s'il convient d'interroger la manière dont peuvent être tenues pour responsables les entreprises ayant augmenté le risque de l'amiante, le simple fait de rendre possible, de permettre aux victimes de l'amiante étant indemnisées par le fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante d'intenter en parallèle une action en justice, ne suffira pas à faire aboutir des procédures judiciaires, ces dernières se heurtant au cadre légal relatif à l'intentionnalité de la faute.

Il paraît néanmoins utile, à ce stade, de mentionner l'arrêt du 28 mars 2017 rendu par la Cour d'appel de Bruxelles, dans le litige qui oppose la famille Jonckheere à la société Eternit, dans lequel est confirmé le jugement rendu le 28 novembre 2011 par le Tribunal de Première Instance de Bruxelles. L'action, introduite par une victime décédée d'un mésothéliome le 3 juillet 2000 et poursuivie par ses héritiers se concluait sur la reconnaissance de la responsabilité pour faute commise par l'entreprise. "Elle observe que la S.A. Eternit fait partie d'un groupe qui, historiquement, joue un rôle de premier plan dans l'industrie de l'amiante et qu'elle a des années d'expérience dans les produits à base d'amiante. Enfin, elle considère qu'il est impossible que pareille entreprise n'ait pas eu connaissance du risque que l'exposition à l'amiante faisait courir non seulement aux membres de son personnel (exposition professionnelle) mais également aux membres des familles de ses employés (exposition para-professionnelle) et aux personnes résidant à proximité de ses usines (exposition environnementale). La Cour d'appel de Bruxelles en conclut que la société Eternit aurait dû adopter, dans son activité industrielle, toutes les mesures appropriées pour prévenir et limiter les risques d'exposition. À défaut d'avoir pris pareilles mesures, la société Eternit a commis une faute. Cette faute étant en lien causal avec le dommage subi par la victime, la Cour a condamné Eternit à indemniser ses héritiers."²²

²² <https://pure.unamur.be/ws/portalfiles/portal/51140409/D1238.pdf>

op besmetting al dan niet hebben verhoogd, tenzij ze kunnen bewijzen dat de persoon die verantwoordelijk is voor de besmetting opzettelijk heeft gehandeld.

Het is vanwege deze redenen, te weten:

- de discriminatie tussen beroepsgebonden en niet-beroepsgebonden slachtoffers;
- de opzettelijke aard van de fout;
- het sociale compromis waarop de tripartiete financiering van het fonds is gebaseerd

dat, zelfs als de manier waarop bedrijven die het risico van asbest hebben vergroot aansprakelijk kunnen worden gesteld, ter discussie moet worden gesteld, het simpele feit dat dit mogelijk wordt gemaakt, dat slachtoffers van asbest die schadeloos worden gesteld door het Fonds voor vergoeding van schade door asbestslachtoffers, tegelijkertijd gerechtelijke stappen kunnen ondernemen, niet voldoende zal zijn om een gerechtelijke procedure tot een goed einde te brengen, aangezien deze zal stuiten op het juridische kader met betrekking tot de opzettelijke aard van de fout.

In dit stadium is echter het arrest van 28 maart 2017 van het Hof van Beroep van Brussel in het geschil tussen de familie Jonckheere en Eternit vermeldenswaard, dat het arrest van 28 november 2011 van de rechtbank van eerste aanleg van Brussel bevestigt. Het geding, dat was aangespannen door een slachtoffer dat op 3 juli 2000 aan mesotheliom was overleden en dat door zijn erfgenamen werd voortgezet, werd afgesloten met de erkenning van de aansprakelijkheid van het bedrijf wegens nalatigheid. "Het stelde vast dat Eternit N.V. deel uitmaakte van een groep die historisch gezien een leidende rol had gespeeld in de asbestindustrie en dat zij jarenlange ervaring had met asbesthoudende producten. Ten slotte was het Hof van oordeel dat een dergelijke onderneming onmogelijk niet op de hoogte kon zijn geweest van het risico dat blootstelling aan asbest niet alleen inhield voor haar personeelsleden (beroepsmatige blootstelling), maar ook voor de gezinsleden van haar werknemers (para-beroepsmatige blootstelling) en voor de omwonenden van haar fabrieken (milieublootstelling). Het hof van beroep te Brussel concludeerde dat Eternit in haar industriële activiteit alle passende maatregelen had moeten nemen om de risico's van blootstelling te voorkomen en te beperken. Door dergelijke maatregelen niet te nemen, heeft Eternit een fout begaan. Aangezien deze fout in causaal verband stond met de door het slachtoffer geleden schade, veroordeelde het Hof Eternit tot het vergoeden van zijn erfgenamen."²²

²² <https://pure.unamur.be/ws/portalfiles/portal/51140409/D1238.pdf>

Cet arrêt est particulièrement important, en ce sens qu'il reconnaît qu'il est impossible qu'une entreprise active dans le secteur de l'amiante ait pu ne pas avoir connaissance des risques liés à la production, à l'utilisation, *in fine* aux risques d'une exposition à l'amiante.

De l'introduction de la notion de faute inexcusable

“La possibilité de rendre un employeur responsable dépend ainsi plutôt du hasard”, comme nous l’a enseigné le rapport final de la commission de réforme des maladies professionnelles du 21e siècle et les victimes non-professionnelles de l’amiante se heurtent, aussi, à cette immunité des responsables de l’augmentation du risque d’exposition, la responsabilité ne pouvant être questionnée qu’à partir du moment où le caractère intentionnel a été démontré. Il en résulte que les victimes de l’amiante ne peuvent pas ester en justice pour obtenir réparation du dommage physique et moral causé, ou à de rare exceptions comme c’est le cas pour la famille Jonckheere.

Le droit français s’est, lui, doté d’un outil, la faute inexcusable, qui permet aux victimes d’un accident professionnel ou d’une maladie professionnelle d’ester en justice.

La faute inexcusable, qui se distingue donc de la faute intentionnelle, correspond au manquement d’un employeur à son obligation de sécurité de résultat révélé par un accident du travail ou une maladie professionnelle. L’employeur aurait dû avoir conscience du danger et n’a pas pris les mesures nécessaires pour le prévenir.²³

Et nous l’avons vu, pour ce qui concerne l’amiante, comme nous le rappelle l’histoire et comme nous le rappellent certaines décisions en justice, “il est impossible que pareille entreprise n’ait pas eu connaissance du risque que l’exposition à l’amiante faisait courir non seulement aux membres de son personnel (exposition professionnelle) mais également aux membres des familles de ses employés (exposition para-professionnelle) et aux personnes résidant à proximité de ses usines (exposition environnementale)”.²⁴

Nous retrouvons mention de ce concept de faute inexcusable dans les travaux parlementaires belges, dans la proposition de loi de Mme Muriel Gerkens datant de 2004 par exemple, ou encore dans un texte

Deze uitspraak is vooral belangrijk omdat hiermee wordt erkend dat een bedrijf dat actief is in de asbest-sector onmogelijk onwetend kan zijn geweest van de risico's die gepaard gaan met de productie, het gebruik en uiteindelijk de blootstelling aan asbest.

De invoering van het begrip onverschoonbare fout

Zoals het eindrapport van de Commissie tot hervorming van de beroepsziekten van de 21e eeuw ons heeft geleerd, hangt de mogelijkheid om een werkgever aansprakelijk te stellen dus eerder af van het toeval. Ook de niet-beroepsmatige slachtoffers van asbest stuiten ook op deze immunité van degenen die verantwoordelijk zijn voor het vergroten van het blootstellingsrisico, aangezien aansprakelijkheid kan worden aangekaart als het opzettelijke karakter is aangetoond. Als gevolg hiervan kunnen asbestslachtoffers geen juridische stappen ondernemen om compensatie te krijgen voor de fysieke en morele schade die ze hebben opgelopen, met de zeldzame uitzondering van de familie Jonckheere.

De Franse wet kent echter een instrument, bekend als “*faute inexcusable*” of onverschoonbare fout, die slachtoffers van een arbeidsongeval of beroepsziekte toelaat om gerechtelijke stappen te ondernemen.

De onverschoonbare fout, die dus te onderscheiden is van de opzettelijke fout, komt overeen met het niet nakomen door een werkgever van zijn verplichting om de veiligheid op het werk te garanderen, aan het licht gebracht door een arbeidsongeval of een beroepsziekte. De werkgever had op de hoogte moeten zijn van het gevaar en heeft nagelaten de nodige maatregelen te nemen om het te voorkomen.²³

En zoals we hebben gezien, is het in het geval van asbest, zoals de geschiedenis en bepaalde gerechtelijke uitspraken ons in herinnering brengen, “onmogelijk voor een dergelijk bedrijf om niet op de hoogte te zijn geweest van het risico dat blootstelling aan asbest met zich meebracht, niet alleen voor leden van het personeel (beroepsmatige blootstelling), maar ook voor leden van het gezin van de werknemers (para-beroepsmatige blootstelling) en voor mensen die in de buurt van de fabrieken woonden (milieublootstelling)”.²⁴

Dit concept van onverschoonbare fout wordt vermeld in Belgische parlementaire stukken, bijvoorbeeld in het wetsvoorstel van Muriel Gerkens uit 2004 of in een tekst van de PS-fractie die in 2008 in de Senaat werd

²³ <https://www.editions-tissot.fr/guide/definition/faute-intentionnelle>

²⁴ <https://pure.unamur.be/ws/portalfiles/portal/51140409/D1238.pdf>

²³ <https://www.editions-tissot.fr/guide/definition/faute-intentionnelle>

²⁴ <https://pure.unamur.be/ws/portalfiles/portal/51140409/D1238.pdf>

du groupe PS déposé au Sénat en 2008²⁵, sans pour autant que la faute inexcusable liée à une exposition à l'amiante n'ait alors été introduite dans le droit belge.

Nous pensons qu'il est temps d'oser interroger, une fois encore, le principe de responsabilité dans le chef des auteurs de l'augmentation du risque d'exposition à l'amiante, que ce soit pour les victimes professionnelles, mais aussi pour les victimes non-professionnelles, en ce compris les victimes environnementales.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

Cet article n'appelle pas de commentaire.

Art. 2

Le présent article entend s'intéresser à la partie du financement du Fonds Amiante à charge des employeurs. En effet, rien n'est actuellement prévu pour faire participer de manière différenciée à ce financement les entreprises ayant produit ou utilisé de l'amiante par rapport aux entreprises n'ayant pas augmenté ou n'augmentant pas le risque d'exposition à l'amiante.

Cet article vient donc corriger cette absence de participation différenciée au financement, en prévoyant que l'employeur qui se fait condamner pour des dégâts occasionnés à la santé d'une ou plusieurs personnes (donc pas uniquement à la santé de ses propres travailleurs) suite à l'exposition au risque de l'amiante, est redevable, à partir de la date à laquelle la décision judiciaire devient définitive, d'une cotisation supplémentaire destinée au financement du Fonds Amiante, dont le taux est fixé à 1 %, et cela pour une durée indéterminée.

Cette disposition est fondée sur le principe du pollueur-payeur, instauré pour la première fois par l'OCDE (Organisation de Coopération et de Développement Economique) en 1972, selon lequel les pollueurs doivent supporter les coûts engendrés par la pollution résultant de leurs propres activités, y compris le coût des mesures prises pour prévenir, combattre et éliminer cette pollution, et les coûts liés à la réparation.

²⁵ <https://www.senate.be/www/?Mlval=/publications/viewPub&COLL=S&LEG=4&NR=934&VOLGNR=1&LANG=fr>

ingediend²⁵, hoewel de onverschoonbare fout in verband met blootstelling aan asbest nog niet in de Belgische wetgeving was opgenomen.

Wij zijn van mening dat het tijd is om het principe van aansprakelijkheid van diegenen die verantwoordelijk zijn voor het verhogen van het risico op blootstelling aan asbest opnieuw ter discussie te durven stellen, zowel voor beroepsmatige slachtoffers als voor niet-beroepsmatige slachtoffers, waaronder milieuslachtoffers.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Art. 2

Dit artikel heeft betrekking op het deel van de financiering van het Asbestfonds dat ten laste komt van de werkgevers. Momenteel is niet bepaald dat bedrijven die asbest hebben geproduceerd of gebruikt, op gedifferentieerde wijze aan deze financiering moeten bijdragen ten opzichte van bedrijven die het risico van blootstelling aan asbest niet hebben doen toenemen of deze nog altijd doen toenemen.

Dit artikel corrigeert daarom dit gebrek aan gedifferentieerde deelname aan de financiering door te bepalen dat een werkgever die wordt veroordeeld voor schade aan de gezondheid van een of meer personen (dat wil zeggen niet beperkt tot de gezondheid van zijn eigen werknemers) als gevolg van blootstelling aan het risico van asbest, vanaf de datum waarop de rechterlijke beslissing onherroepelijk wordt, voor onbepaalde tijd een aanvullende bijdrage aan de financiering van het Asbestfonds moet betalen, waarvan het percentage wordt vastgesteld op 1 %.

Deze bepaling is gebaseerd op het beginsel "de vervuiler betaalt", dat in 1972 voor het eerst werd ingevoerd door de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling), op grond waarvan vervuilers de kosten moeten dragen van de vervuiling die het gevolg is van hun eigen activiteiten, met inbegrip van de kosten van maatregelen om deze vervuiling te voorkomen, te bestrijden en te elimineren, alsmede de kosten van het herstel van de vervuiling.

²⁵ <https://www.senate.be/www/?Mlval=/publications/viewPub&COLL=S&LEG=4&NR=934&VOLGNR=1&LANG=fr>

La partie du financement du Fonds Amiante à charge des employeurs étant fondée sur une évaluation des besoins réels à venir, déterminés au plus tard au mois de décembre pour l'année suivante, partie complétée à part égale par la dotation de l'État fédéral, la conséquence suivante pourra découler de l'application du présent article: en cas de financement supplémentaire par les employeurs ayant augmenté le risque de l'amiante, la partie du financement à charge des employeurs n'ayant quant à eux pas augmenté le risque de l'amiante pourra *de facto* être réduite.

Art. 3

À l'heure actuelle, le financement du Fonds Amiante est tripartite: par la sécurité sociale des travailleurs, par le biais du statut social des indépendants, par une dotation de l'État fédéral.

Pour ce qui concerne le financement via le statut social des travailleurs indépendants, il est fixé au premier trimestre de l'année suivante pour les montants alloués l'année précédente dans le cadre de l'indemnisation des travailleurs indépendants victimes d'asbestose.

Bien que les indépendants victimes de l'une des maladies visées à l'article 118 de la loi-programme du 27 décembre 2006 sont éligibles pour une indemnisation par l'AFA, le statut social des indépendants ne finance que l'indemnisation des victimes d'asbestose.

Le présent article entend corriger cela, afin que le financement par le biais du statut social des indépendants couvre l'indemnisation de la totalité des maladies visées à l'article 118, et non plus uniquement l'asbestose, pour les travailleurs indépendants indemnisés par l'AFA.

Art. 4

Cet article prévoit que l'indemnité de perte d'intégrité physique payée sous forme de rente aux victimes de l'amiante puisse être versée, à hauteur de 50 % de cette rente, sous forme de capital. Il concerne les maladies donnant lieu à une indemnisation du fonds, à l'exception du mésothéliome pour lequel une disposition similaire est déjà prévue.

Dans ce cas, le montant total de la rente sera évalué en fonction de l'espérance de vie moyenne des personnes (en bonne santé) de même sexe en Belgique. Cette possibilité n'existe pas en matière de maladie professionnelle.

Aangezien het deel van de financiering van het Asbestfonds dat ten laste komt van de werkgevers, gebaseerd is op een raming van de reële toekomstige behoeften, die uiterlijk in december voor het volgende jaar wordt vastgesteld, en in gelijke delen wordt aangevuld met de bijdrage van de federale regering, kan de toepassing van dit artikel het volgende gevolg hebben: in geval van aanvullende financiering door werkgevers die het asbestrisico hebben verhoogd, kan het deel van de financiering dat ten laste komt van werkgevers die het asbestrisico niet hebben verhoogd, *de facto* worden verminderd.

Art. 3

Momenteel wordt het Asbestfonds op tripartiete basis gefinancierd: door de sociale zekerheid van de werknemers, door het sociaal statuut van de zelfstandigen en door een dotatie van de Federale Staat.

De financiering via het sociaal statuut van zelfstandigen wordt vastgesteld in het eerste kwartaal van het volgende jaar voor de bedragen die het jaar voordien werden toegekend voor de vergoeding van zelfstandige slachtoffers van asbestose.

Hoewel zelfstandigen die het slachtoffer zijn van een van de ziekten vermeld in artikel 118 van de Programmawet van 27 december 2006 in aanmerking komen voor een schadevergoeding van het AFA, financiert het sociaal statuut voor zelfstandigen enkel de schadevergoeding voor slachtoffers van asbestose.

Dit artikel beoogt dit te corrigeren, zodat de financiering via het sociaal statuut van de zelfstandigen de vergoeding dekt voor alle ziekten bedoeld in artikel 118, en niet enkel asbestose, voor zelfstandigen die vergoed worden door het AFA.

Art. 4

Dit artikel bepaalt dat maximaal 50 % van de vergoeding voor verlies van lichamelijke integriteit die in de vorm van een lijfrente aan asbestslachtoffers wordt uitgekeerd, in de vorm van kapitaal ineens kan worden uitgekeerd. Dit geldt voor alle ziekten waarvoor een schadevergoeding uit het fonds wordt betaald, met uitzondering van mesothelioom, waarvoor al een soortgelijke bepaling bestaat.

In dit geval wordt het totale bedrag van het lijfrente bepaald op basis van de gemiddelde levensverwachting van (gezonde) mensen van hetzelfde geslacht in België. Deze mogelijkheid bestaat niet voor beroepsziekten. Ze

Elle existe par contre en matière d'accident du travail, et il est d'ailleurs proposé de se servir des tables de capitalisation utilisées dans ce secteur. Le paiement en capital permet à la victime de bénéficier d'une somme d'argent immédiatement disponible, soit pour réaliser un projet professionnel ou adapter son environnement de vie à son état de santé, soit pour adoucir les derniers instants d'une vie raccourcie.

Il est par ailleurs prévu que le montant capitalisé ne puisse pas dépasser le montant de 10.000 euros prévu pour les malades atteints de mésothéliome.

Art. 5

L'expérience a démontré et démontre qu'il est nécessaire de faciliter l'accès à l'information. À ce titre, les associations de soutien, proches des victimes et de leur entourage ainsi que des réalités que vivent celles-ci, ont un rôle central à jouer.

Même si le Fonds Amiante dispose d'outils permettant à tout un chacun de les contacter, que ce soit via téléphone ou via mail, que le suivi soit effectué par des assistants sociaux ou par des gestionnaires de dossiers, nous persistons à penser qu'il est particulièrement utile et sensé de mettre un tel outil dans les mains des associations de victimes elles-mêmes.

Pour cette raison, nous pensons que la création d'un numéro vert mis à disposition des associations de soutien des victimes œuvrera pour un suivi de proximité des victimes, relativement aux démarches à effectuer, tant concernant le suivi médical que le respect de leurs droits, que ce soit en termes de remboursement mais aussi d'indemnisation.

Art. 6

Comme cela a été développé et explicité précédemment, la création et le principe de financement du Fonds Amiante repose sur un compromis impliquant l'immunité des partie prenantes au financement.

Comme cela a également été explicité, il existe une dérogation à cette immunité, dans le cas où la victime peut démontrer le caractère intentionnel dans le chef du responsable de la faute ou de son présumé, et auquel cas elle peut intenter une action en justice contre le responsable de la faute.

Or, il s'avère extrêmement complexe, dans la législation en vigueur, de pouvoir démontrer le caractère

bestaat wel voor arbeidsongevallen en er wordt voorgesteld om de kapitalisatietabellen te gebruiken die in deze sector worden gebruikt. Deze kapitaaluitkering stelt het slachtoffer in staat te profiteren van een onmiddellijk beschikbaar geldbedrag, hetzij om een beroepsproject uit te voeren of zijn leefomgeving aan te passen aan zijn gezondheidstoestand, hetzij om de laatste momenten van een verkort leven te verzachten.

Er wordt ook bepaald dat het gekapitaliseerde bedrag niet hoger mag zijn dan het totaal van 10.000 euro dat opzij is gezet voor mesotheliomlijders.

Art. 5

Uit ervaring blijkt dat de toegang tot informatie dient te worden vergemakkelijkt. In dit verband is een centrale rol weggelegd voor verenigingen die dicht bij de slachtoffers en hun omgeving staan en bij de realiteit waarmee zij te maken hebben.

Ook al beschikt het Asbestfonds over instrumenten via dewelke iedereen contact met hen kan opnemen, per telefoon of e-mail, of de follow-up nu wordt verzorgd door maatschappelijk werkers of casemanagers, toch denken wij dat het bijzonder nuttig en verstandig is om een dergelijk instrument te voorzien voor de verenigingen van slachtoffers zelf.

Daarom zijn wij van mening dat de invoering van een gratis telefoonnummer voor de verenigingen van slachtoffers ervoor zal zorgen dat de slachtoffers nauwlettend worden begeleid bij de stappen die moeten worden ondernomen, zowel wat betreft de medische follow-up als de eerbiediging van hun rechten, zowel wat betreft de terugbetaling als de schadeloosstelling.

Art. 6

Zoals hierboven is uiteengezet, is de oprichting en financiering van het Asbestfonds gebaseerd op een compromis over de immunitet van de partijen die bij de financiering betrokken zijn.

Zoals ook is uitgelegd, bestaat er een uitzondering op deze immunitet voor het geval dat het slachtoffer kan aantonen dat de verantwoordelijke of de vermoedelijke werkgever opzettelijk een fout heeft begaan, in welk geval hij of zij een rechtsvordering kan instellen tegen de persoon die verantwoordelijk is voor de fout.

Onder de huidige wetgeving is het echter uiterst ingewikkeld om de opzettelijke aard van een fout aan te

intentionnel d'une faute, et encore plus lorsque cette faute remonte à un certain nombre d'années.

Et, alors que l'histoire, l'étude des productions scientifiques, ainsi que la jurisprudence relative à l'amiante nous enseignent que, raisonnablement, les producteurs d'amiante ne pouvaient pas ignorer les dangers d'une exposition à l'amiante, il paraît opportun de permettre, par une voie alternative que via la faute intentionnelle, que les victimes de l'amiante puissent trouver une manière de confronter les producteurs de l'amiante à leurs responsabilité, par le biais d'une action en justice.

C'est pour cette raison que le présent article entend introduire la notion de faute inexcusable dans la loi-programme de 2006 portant création du fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante comme dérogation supplémentaire ouvrant le droit à une victime d'une maladie, ici liée à l'amiante, de se retourner contre le responsable de l'augmentation du risque de contamination. Est réputée exister la faute inexcusable lorsque le responsable de la faute avait ou aurait dû avoir conscience du danger auquel était exposé la victime de l'amiante, et qu'il n'a pas pris les mesures nécessaires pour l'en préserver, la faute inexcusable se définissant par les éléments suivants: un acte ou une omission volontaire, la conscience du danger qu'en avait ou que devait en avoir son auteur, le caractère de gravité exceptionnel de la faute, l'absence de cause justificative et le défaut d'intentionnalité.

Art. 7

Presque 20 ans après sa création, nous pensons qu'il relève d'une forme d'efficience que de prévoir un système de rapportage annuel du fonctionnement du Fonds Amiante.

Nous entendons faire porter le rapport, a minima, sur des éléments tels que l'accessibilité à l'information relative à l'amiante (risque, contamination, reconnaissance, indemnisation), la fluidité des procédures, la pertinence des critères, des normes et des seuils utilisés pour déterminer si une maladie est due à l'amiante, la procédure de reconnaissance et la transparence sur les critères utilisés, la transparence sur les données anonymisées relatives à l'indemnisation (nombres de personnes indemnisées, type de maladie), les projets de recherches financés par le fonds; etc.

L'on vise, par ce système de rapportage, à garantir une plus grande transparence pour ce qui concerne l'amiante

tonen, en zelfs nog ingewikkelder wanneer de fout een aantal jaren geleden is begaan.

Aangezien de geschiedenis, het wetenschappelijk onderzoek en de jurisprudentie over asbest ons leren dat asbestproducenten redelijkerwijs niet onwetend konden zijn over de gevaren van blootstelling aan asbest, lijkt het gepast om asbestslachtoffers een manier te bieden om asbestproducenten ter verantwoording te roepen, door andere gerechtelijke stappen dan via opzettelijke fout.

Daarom hebben de indieners via dit artikel het voornemen om het begrip "onverschoonbare fout" op te nemen in de programmawet van 2006 die het Asbestfonds instelt, als een bijkomende uitzondering die een slachtoffer van een ziekte, in dit geval asbestgerelateerd, het recht geeft een rechtszaak aan te spannen tegen de partij die verantwoordelijk is voor het vergroten van het besmettingsrisico. Er is sprake van een onverschoonbare fout wanneer de verantwoordelijke van de fout op de hoogte was of had moeten zijn van het gevaar waaraan het slachtoffer van asbest was blootgesteld, en niet de nodige maatregelen heeft genomen om hem of haar te beschermen. Een onverschoonbare fout wordt gedefinieerd aan de hand van de volgende elementen: een vrijwillige handeling of nalatigheid, het bewustzijn van het gevaar dat de veroorzaker heeft of had moeten hebben, de uitzonderlijke ernst van de fout, het ontbreken van een gerechtvaardigde oorzaak en het gebrek aan opzettelijkheid.

Art. 7

Bijna 20 jaar na de oprichting zijn wij van mening dat het een vorm van efficiëntie is om te voorzien in een systeem van jaarlijkse rapportage over de werking van het Asbestfonds.

Het is de bedoeling dat het verslag zich ten minste richt op elementen als de toegankelijkheid van informatie met betrekking tot asbest (risico, besmetting, erkenning, schadevergoeding), de soepelheid van de procedures, de relevantie van de criteria, normen en drempels die worden gebruikt om vast te stellen of een ziekte te wijten is aan asbest, de erkenningsprocedure en de transparantie van de gebruikte criteria, de transparantie van de geanonimiseerde gegevens met betrekking tot schadevergoedingen (aantal mensen dat schadevergoeding ontvangt, soort ziekte), de onderzoeksprojecten die door het fonds worden gefinancierd, enz.

Het doel van dit rapportagesysteem is een grotere transparantie te garanderen met betrekking tot asbest

et le Fonds Amiante, et ce dans le but de pouvoir le faire évoluer de manière continue, en fonction des nécessités que pourraient mettre à jour ces rapports.

Les modalités de ce rapportage seront déterminées conjointement par le SPF Sécurité Sociale et par le SPF Santé Publique.

Art. 8

Le Code du bien-être au travail, dans son livre VI, titre 3, chapitre 2, prévoit que:

“L’employeur établit un inventaire de la totalité de l’amiante et des matériaux contenant de l’amiante présents dans toutes les parties des bâtiments (y compris les éventuelles parties communes), et dans les équipements de travail et équipements de protection se trouvant sur le lieu de travail. Si nécessaire, il demande toutes les informations utiles aux propriétaires.

(...)

Cet inventaire est actualisé annuellement, ainsi qu’après tout événement ou action entraînant un changement de l’état des matériaux contenant de l’amiante présents, après enlèvement des matériaux contenant de l’amiante et après détection des matériaux contenant de l’amiante qui ne sont pas mentionnés dans l’inventaire.”.

Tout employeur a donc l’obligation de réaliser un inventaire amiante ainsi que d’actualiser annuellement cet inventaire.

Le présent article entend prévoir que ces inventaires soient centralisés au sein du Fonds Amiante, dans le but de permettre une vision globale et actualisée de la situation amiante dans toutes les constructions, bâtiments impliquant, accueillant des travailleurs.

Cette centralisation permettra, couplée à une disposition relative au dossier de santé professionnel, une meilleure vision des trajets professionnels des individus lorsqu’il s’agira de reconnaître le lien entre l’existence d’une maladie et une exposition à l’amiante dans le contexte professionnel.

Art. 9

Afin d’éviter toute discrimination entre les victimes professionnelles et les victimes non-professionnelles (en ce compris les victimes environnementales et les travailleurs sous statut indépendant), la dérogation relative à la faute inexcusable introduite à l’article 6 doit

en het Asbestfonds, zodat het voortdurend kan worden aangepast aan de behoeften die uit deze rapportage naar voren komen.

De modaliteiten van deze rapportage zullen gezamenlijk bepaald worden door de FOD Sociale Zekerheid en de FOD Volksgezondheid.

Art. 8

Boek VI, titel 3, hoofdstuk 2, van de Code over het welzijn op het werk bepaalt dat:

“De werkgever maakt een inventaris op van al het asbest en alle asbesthoudend materiaal in alle delen van de gebouwen (met inbegrip van de eventuele gemeenschappelijke delen), en in de arbeidsmiddelen en beschermingsmiddelen op de arbeidsplaats. Indien nodig vraagt hij hiertoe alle nuttige informatie op bij de eigenaren.

(...)

Deze inventaris wordt jaarlijks geactualiseerd, alsook na elke gebeurtenis of actie die aanleiding geeft tot een verandering in de toestand van het aanwezige asbesthoudend materiaal, na verwijdering van asbesthoudend materiaal, en na detectie van asbesthoudend materiaal dat niet in de inventaris is vermeld.”.

Alle werkgevers zijn daarom verplicht een asbestinventarisatie op te stellen en deze jaarlijks bij te werken.

Het doel van dit artikel is om deze inventarisaties te centraliseren binnen het Asbestfonds, zodat er een globaal en actueel overzicht ontstaat van de asbestsituatie in alle gebouwen waar werknemers aanwezig zijn.

Deze centralisering, gekoppeld aan een bepaling met betrekking tot de bedrijfsgeneeskundige dossiers, zal een beter overzicht geven van de loopbaan van personen wanneer het erom gaat het verband tussen het bestaan van een ziekte en de blootstelling aan asbest in de beroepscontext te onderkennen.

Art. 9

Teneinde elke discriminatie tussen beroeps- en niet-beroepgebonden slachtoffers (met inbegrip van milieuslachtoffers en zelfstandigen) te voorkomen, moet de in artikel 6 opgenomen afwijking inzake onverschoonbare fout ook worden ingevoerd in de wetten

également être introduite dans les lois relatives à la prévention des maladies professionnelles et à la réparation des dommages résultant de celles-ci, coordonnées le 3 juin 1970.

En effet, si il existe la possibilité pour les victimes non-professionnelles indemnisées par le Fonds Amiante d'ester en justice contre le responsable d'une faute inexcusable, cette même possibilité doit exister pour les victimes professionnelles, et ce afin d'éviter toute discrimination entre ces deux groupes de personnes.

Quant au principe d'indemnisation des accidents professionnels, et in extenso des maladies professionnelles, reposant sur une responsabilité sans faute, il s'entend jusqu'à présent une responsabilité sans faute intentionnelle et ce principe n'est, ici, pas remis en question, ne remettant *a priori* pas non plus en question le compromis social historique.

Art. 10

Le dossier de santé professionnel est l'un des éléments clefs lorsqu'il s'agit de pouvoir effectuer le suivi du parcours professionnel d'un individu, alors que celui-ci est susceptible de développer une affection médicale connaissant une phase de latence très longue, ce qui est souvent le cas pour les maladies provoquées par l'amiante. À l'heure actuelle, le dossier de santé professionnelle est transmis, à la demande du travailleur qui quitte une entreprise, soit au département ou à la section chargée de la surveillance médicale dans sa nouvelle entreprise, soit vers son médecin traitant.

En effet, alors qu'il était souhaité que le dossier puisse être transféré de manière automatique lors du départ d'un travailleur d'une entreprise, soit vers une nouvelle entreprise, soit vers le médecin traitant de son choix, et alors que cet automatisme se heurtait potentiellement à la réglementation générale sur la protection des données (RGPD), force est de constater, en l'état actuel des choses, que le fait de prévoir cette disposition "à la demande du travailleur" n'est pas suffisamment protecteur.

Le présent article vise le caractère obligatoire de l'information qui sera faite au travailleur qui quitte une entreprise, et ce afin que ce dernier puisse prendre les mesures qu'il estime opportunes en toute connaissance de cause.

Art. 11

Cet article n'appelle pas de commentaire.

betreffende de preventie van beroepsziekten en de vergoeding van de schade die uit die ziekten voortvloeit, die op 3 juni 1970 zijn gecoördineerd.

Als niet-beroepsgebonden slachtoffers die schadeloos worden gesteld door het Asbestfonds een rechtszaak kunnen aanspannen tegen de verantwoordelijke van een onverschoonbare fout, moet dezelfde mogelijkheid bestaan voor beroepsgebonden slachtoffers, om elke vorm van discriminatie tussen deze twee groepen mensen te voorkomen.

Het beginsel van schadeloosstelling voor arbeidsongevallen, en in extenso voor arbeidsgerelateerde ziekten, op basis van aansprakelijkheid zonder fout, is tot nu toe opgevat als aansprakelijkheid zonder opzettelijke fout, en dit beginsel wordt hier niet ter discussie gesteld, noch wordt *a priori* het historische sociale compromis ter discussie gesteld.

Art. 10

Het beroepsziektedossier is een van de sleutelementen om de loopbaan van een persoon te kunnen volgen wanneer deze vatbaar is voor het ontwikkelen van een medische aandoening met een zeer lange latentiefase, wat vaak het geval is voor door asbest veroorzaakte ziekten. Momenteel wordt het beroepsziektedossier op verzoek van een werknemer die een bedrijf verlaat, hetzij naar de afdeling of sectie gestuurd die verantwoordelijk is voor het medisch toezicht in het nieuwe bedrijf, hetzij naar de huisarts van de werknemer.

Hoewel gehoopt werd dat het dossier automatisch zou kunnen worden overgedragen wanneer een werknemer een bedrijf verlaat, hetzij naar een nieuw bedrijf, hetzij naar de huisarts van zijn of haar keuze, en hoewel deze automatische overdracht in strijd zou kunnen zijn met de algemene verordening gegevensbescherming (AVG), moet worden geconstateerd dat, zoals de zaken er nu voorstaan, het voorzien in deze "op verzoek van de werknemer" onvoldoende bescherming biedt.

Het doel van dit artikel is werknemers die een bedrijf verlaten, te verplichten geïnformeerd te worden, zodat zij met kennis van zaken de maatregelen kunnen nemen die zij passend achten.

Art. 11

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Art. 12

Le financement du Fonds Amiante s'effectuant sur une base annuelle, il paraît opportun de faire entrer en vigueur la présente loi au 1er janvier de l'année civile qui suit la date de sa publication au *Moniteur belge*.

Louis Mariage (Ecolo-Groen)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)
Cécile Cornet (Ecolo-Groen)
Laurence Hennuy (Ecolo-Groen)
Kathleen Pisman (Ecolo-Groen)

Art. 12

Gezien de financiering van het Asbestfonds geschiedt op jaarbasis, lijkt het opportuun de inwerkingtreding van voorliggende wet te laten gebeuren op 1 januari van het kalenderjaar dat volgt op de publicatie in het *Belgisch Staatsblad*.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 116 de la loi-programme (I) du 27 décembre 2006, modifié en dernier lieu par la loi du 25 mai 2017, est inséré un 1er rédigé comme suit:

"1er L'employeur visé au 1° qui, en vertu d'une décision judiciaire définitive, est reconnu responsable des dégâts occasionnés à la santé d'une ou plusieurs personnes à la suite de l'exposition au risque de l'amiante, et ce depuis l'interdiction de l'amiante en Belgique, est redevable, à partir de l'entrée en vigueur du présent article ou, le cas échéant, à partir de la date à laquelle la décision judiciaire est coulée en force de chose jugée, et pour une durée indéterminée, d'une cotisation supplémentaire destinée au financement du Fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante, dont le taux est fixé à 1 pour cent des rémunérations qui sont prises en considération pour le calcul des cotisations de sécurité sociale. Les modalités concernant le paiement de cette cotisation supplémentaire sont celles déterminées au 1°."

Art. 3

Dans l'article 116, 3°, de la même loi-programme, modifié en dernier lieu par la loi du 25 mai 2017, les mots "victimes de l'asbestose" sont remplacés par "victimes de l'une des maladies visées à l'article 118".

Art. 4

L'article 120, § 1er, de la même loi-programme, modifié en dernier lieu par la loi du 14 juin 2022, est complété par un alinéa unique rédigé comme suit:

"Lorsqu'il s'agit d'une maladie visée à l'article 118, 2° à 6°, la victime peut demander que 50 pour cent de cette indemnité lui soit payée en capital, sans pour autant que ce montant puisse dépasser le montant prévu par l'article 120, § 1er, lorsqu'il s'agit d'une maladie visée à l'article 118, 1°. Le capital est calculé conformément aux barèmes en vigueur pour la réparation des dommages résultant des accidents du travail."

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 116 van de programmawet (I) van 27 december 2006, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 25 mei 2017, wordt een 1° ingevoegd, luidende:

"1° De werkgever bedoeld in 1° die, krachtens een definitieve rechterlijke beslissing aansprakelijk wordt gesteld voor schade aan de gezondheid van een of meer personen ten gevolge van blootstelling aan het asbestrisico, en dit sinds het verbod op asbest in België, is vanaf de inwerkingtreding van dit artikel of, naargelang het geval, vanaf de datum waarop de rechterlijke beslissing in kracht van gewijsde gaat, en voor onbepaalde duur, een aanvullende bijdrage verschuldigd ter financiering van het Fonds voor de schadeloosstelling van asbestslachtoffers, waarvan het percentage wordt vastgesteld op 1 procent van de bezoldiging die in aanmerking wordt genomen voor de berekening van de sociale zekerheidsbijdragen. Voor de betaling van deze aanvullende bijdrage gelden de modaliteiten van 1°."

Art. 3

In artikel 116, 3°, van dezelfde programmawet, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 25 mei 2017, worden de woorden "slachtoffers van asbestose" vervangen door "slachtoffers van een van de ziekten bedoeld in artikel 118".

Art. 4

Artikel 120, § 1, van dezelfde programmawet, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 14 juni 2022, wordt aangevuld met een enig lid, luidende:

"In het geval van een ziekte bedoeld in artikel 118, 2° tot 6°, kan het slachtoffer vragen dat hem 50 procent van deze vergoeding wordt uitbetaald in de vorm van een forfaitaire som, op voorwaarde dat dit bedrag het bedrag bedoeld in artikel 120, § 1, in het geval van een ziekte bedoeld in artikel 118, 1°, niet overschrijdt. De forfaitaire som wordt berekend volgens de geldende tarieven voor de vergoeding van schade ten gevolge van arbeidsongevallen."

Art. 5

Dans la même loi-programme, il est inséré un article 123/1 rédigé comme suit:

“Art. 123/1. Il est créé un numéro vert gratuit pour les associations de défense et de représentation des victimes de l’amiante, dont les missions sont d’informer les personnes sur les démarches médicales et administratives à accomplir afin de faire constater leur maladie liée à l’exposition à l’amiante et d’obtenir le respect de leurs droits.

Les associations de défense et de représentation des victimes de l’amiante éligibles à l’obtention d’un numéro vert auront préalablement été reconnue par arrêté ministériel sur la base de leur expertise et de leur fonctionnement participatif orienté vers le groupe-cible.”

Art. 6

Dans l’article 125 de la même loi-programme, modifié en dernier lieu par la loi du 5 mai 2019, il est inséré un paragraphe 2/1 rédigé comme suit:

“§ 2/1. Par dérogation au paragraphe 1er, l’action en responsabilité civile reste ouverte au profit de la victime ou de ses ayants droit contre le tiers responsable lorsque ce dernier s’est rendu responsable d’une faute inexcusable de contamination liée à l’amiante.

Est considérée comme une faute inexcusable une faute pour laquelle les éléments suivants sont rencontrés: un acte ou une omission volontaire, la conscience du danger qu’en avait ou que devait en avoir son auteur, le caractère de gravité exceptionnel de la faute, l’absence de cause justificative et le défaut d’intentionnalité.”

Art. 7

Dans la même loi-programme, il est inséré un article 133/1 rédigé comme suit:

“Art. 133/1. Le fonctionnement et le système de financement du Fonds d’indemnisation des victimes de l’amiante fera l’objet d’un rapport annuel.

Le rapport portera au moins sur les éléments suivants:

Art. 5

In dezelfde programmawet wordt een artikel 123/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 123/1. Er wordt een gratis telefoonnummer ingesteld voor de verenigingen voor de verdediging en vertegenwoordiging van asbestslachtoffers, die tot doel hebben de personen te informeren over de medische en administratieve stappen die moeten worden ondernomen om hun ziekte in verband met blootstelling aan asbest te laten vaststellen en de eerbiediging van hun rechten te verkrijgen.

De verenigingen voor de verdediging en vertegenwoordiging van asbestslachtoffers die in aanmerking komen voor een gratis nummer, worden vooraf bij ministerieel besluit erkend op grond van hun deskundigheid en hun participatieve benadering van de doelgroep.”

Art. 6

In artikel 125 van dezelfde programmawet, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 5 mei 2019, wordt een paragraaf 2/1 ingevoegd, luidende:

“§ 2/1. In afwijking van paragraaf 1 blijft een rechtsvordering tot burgerlijke aansprakelijkheid ten voordele van het slachtoffer of zijn erfgenamen tegen de aansprakelijke derde openstaan wanneer deze laatste verantwoordelijk is geweest voor een onverschoonbare fout van asbestgerelateerde besmetting.

Als onverschoonbare fout wordt beschouwd een fout waarbij aan de volgende elementen is voldaan: een vrijwillige handeling of nalatigheid, het besef van het gevaar dat de verantwoordelijke persoon had of had moeten hebben, de uitzonderlijke ernst van de fout, het ontbreken van een rechtvaardigingsgrond en het ontbreken van opzet.”

Art. 7

In dezelfde programmawet wordt een artikel 133/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 133/1. Over de werking en het financieringssysteem van het Schadeloosstellingsfonds voor asbestslachtoffers wordt jaarlijks verslag uitgebracht.

In het verslag komen ten minste de volgende punten aan de orde:

1) l'accessibilité à l'information relative à l'amiante (risque, contamination, reconnaissance, indemnisation);

2) la fluidité des procédures;

3) la pertinence des critères, des normes et des seuils utilisés pour déterminer si une maladie est due à l'amiante;

4) la procédure de reconnaissance et la transparence sur les critères utilisés;

5) la transparence sur les données anonymisées relatives à l'indemnisation: nombres de personnes indemnisées, type de maladie, etc;

6) les projets de recherches financés par le Fonds.

Les modalités de ce rapport seront déterminées conjointement par le SPF Sécurité sociale et par le SPF Santé publique."

Art. 8

Dans la même loi-programme, il est inséré un article 133/2 rédigé comme suit:

"Art. 133/2. Une copie des inventaires amiante que les employeurs sont tenus d'établir conformément au livre VI, titre 3, chapitre 2, Art VI. 3-4, § 1er, du Code du bien-être au travail sera enregistrée au Fonds d'indemnisation des victimes de l'amiante. La centralisation des inventaires établit une cartographie actualisée de la présence d'amiante sur le territoire – le cadastre – et constitue un outil supplémentaire dans le processus de reconnaissance des maladies dues à l'amiante."

Art. 9

L'article 51, § 1er, des lois relatives à la prévention des maladies professionnelles et à la réparation des dommages résultant de celles-ci, coordonnées le 3 juin 1970, est complété par le 4° rédigé comme suit:

"4° contre les personnes visées aux 1°, 2° et 3°, lorsque celles-ci se sont rendues responsables d'une faute inexcusable de contamination liée à l'amiante.

Est considérée comme une faute inexcusable une faute pour laquelle les éléments suivants sont rencontrés: un acte ou une omission volontaire, la conscience du danger qu'en avait ou que devait en avoir son auteur, le

1) de toegang tot informatie over asbest (risico, besmetting, erkenning, schadevergoeding);

2) de soepelheid van de procedures;

3) de relevantie van de criteria, normen en drempels die worden gebruikt om te bepalen of een ziekte te wijten is aan asbest;

4) de erkenningsprocedure en de transparantie van de gebruikte criteria;

5) transparantie van de geanonimiseerde gegevens met betrekking tot de schadevergoedingen: aantal gecompenseerde personen, soort ziekte, enz.;

6) door het fonds gefinancierde onderzoeksprojecten.

De details van dit verslag worden gezamenlijk bepaald door de FOD Sociale Zekerheid en de FOD Volksgezondheid."

Art. 8

In dezelfde programmawet wordt een artikel 133/2 ingevoegd, luidende:

"Art. 133/2. Een kopie van de asbestinventarissen die de werkgevers moeten opstellen overeenkomstig boek VI, titel 3, hoofdstuk 2, Art VI. 3-4, § 1 van de Codex over het welzijn op het werk wordt geregistreerd bij het Schadeloosstellingfonds voor asbestslachtoffers. De centralisering van de inventarissen brengt de aanwezigheid van asbest in het land in kaart – het kadaster – en is een bijkomend instrument bij het herkennen van ziekten veroorzaakt door asbest."

Art. 9

Artikel 51, § 1, van de wetten betreffende de preventie van beroepsziekten en de vergoeding van de schade die uit die ziekten voortvloeit, gecoördineerd op 3 juni 1970, wordt aangevuld met bepalingen onder 4°, luidende:

"4° tegen de personen bedoeld in 1°, 2° en 3°, wanneer zij verantwoordelijk zijn geweest voor een onverschoonbare fout van besmetting in verband met asbest.

Als onverschoonbare fout wordt beschouwd een fout waarbij aan de volgende elementen is voldaan: een vrijwillige handeling of nalatigheid, het besef van het gevaar dat de verantwoordelijke persoon had of had

caractère de gravité exceptionnel de la faute, l'absence de cause justificative et le défaut d'intentionnalité."

Art. 10

L'article I.4-92 de l'arrêté royal du 28 avril 2017 établissant le livre Ier Principes généraux du code du bien-être au travail, modifié en dernier lieu par la loi du 5 mai 2019, est complété par un paragraphe 6 rédigé comme suit:

"§ 6. L'employeur informe par écrit le travailleur qui quitte l'entreprise de l'existence des dispositions visées aux paragraphes 1er, 2 et 5."

Art. 11

Le Roi peut modifier, compléter, abroger ou remplacer les dispositions visées à l'article 10.

Art. 12

La présente loi entre en vigueur le 1er janvier de l'année qui suit celle de sa publication au *Moniteur belge*.

28 juin 2023

Louis Mariage (Ecolo-Groen)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)
Cécile Cornet (Ecolo-Groen)
Laurence Hennuy (Ecolo-Groen)
Kathleen Pisman (Ecolo-Groen)

moeten hebben, de uitzonderlijke ernst van de fout, het ontbreken van een rechtvaardigingsgrond en het ontbreken van opzet."

Art. 10

Artikel I.4-92 van het koninklijk besluit van 28 april 2017 tot vaststelling van boek I Algemene beginselen van het Codex over het welzijn op het werk, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 5 mei 2019, wordt aangevuld met een paragraaf 6, luidende:

"§ 6. De werkgever brengt de werknemer die de onderneming verlaat schriftelijk op de hoogte van het bestaan van de bepalingen bedoeld in paragrafen 1, 2 en 5."

Art. 11

De Koning kan de bepalingen bedoeld in artikel 10 wijzigen, aanvullen, opheffen of vervangen.

Art. 12

Deze wet treedt in werking op 1 januari van het jaar volgend op de bekendmaking ervan in het *Belgisch Staatsblad*.

28 juni 2023